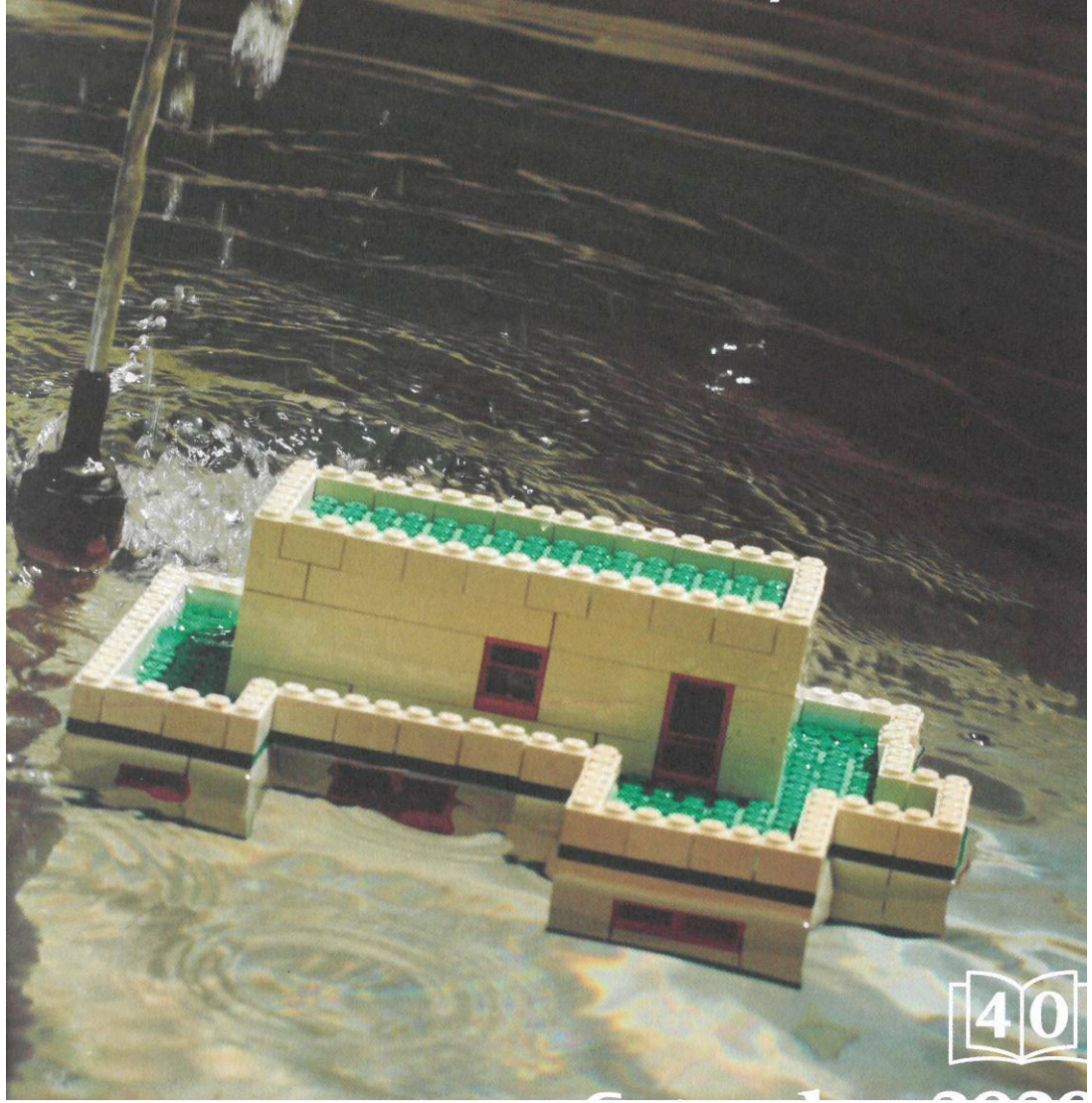

Libret

La Morera de Montsant / Scala Dei

PERINET

www.perinetwinery.com

VISITES & TASTOS

00 34 679 212 855 | visit@perinetwinery.com

Pòrtic

La majoria de nosaltres no hauríem pensat mai que ens tocaria viure una pandèmia, però així ha estat. Aquest any amb una xifra tan simpàtica, el "vint vint", ens ha ofert una experiència ben desagradable. Fa quasi mig any que la Covid 19 ens condiciona la vida.

L'època de confinament ha estat la pitjor vivència per tots. Tot i respirar aire de Montsant, aquí les distàncies i uns serveis sanitaris més en precari que a ciutat ens feien més vulnerables. És per això que aprofito per agrair, a tots els veïns i veïnes de segona residència, que respectéssiu la normativa de confinament i el nostre prec d'abstenir-vos de venir al poble, contribuint així a mantenir controlat el risc de contagi.

Cellers i establiments van haver de tancar o reduir notablement la seva activitat i, així, aquells que són motor econòmic del municipi i de la comarca s'han vist colpejats, des del mes de març, per la crisi econòmica resultant de la pandèmia. És per això que us animo a pensar com cadascú de nosaltres podem contribuir a compensar-ho. Més enllà del que consumim, regalar vi, oli, mel i altres productes del Priorat, o estades de cap de setmana o sopars de restaurant, pels aniversaris o per Nadal, pot ser una idea.

Des de l'Ajuntament, hem vist com hem hagut d'aturar diferents projectes que estaven programats, però no hem parat l'activitat i ens hem centrat en tenir més cura dels veïns, especialment dels més vulnerables.

Han anat passant els dies i ens hem anat acostumant a dur mascareta per anar pel carrer i a rentar-nos molt les mans, mentre intentem mantenir tot allò que és possible de la nostra quotidianitat. Ara s'apropen les Festes Majors de La Morera i d'Scala Dei i, fins al darrer dia, no sabrem què podrem fer ni com, en funció de l'evolució de la pandèmia. Sabem que no podrem fer balls com fem cada any, però la Comissió de Festes s'ha esforçat a preparar diferents alternatives d'activitats i formats, perquè, d'alguna manera, puguem celebrar aquestes festes.

Sigui com sigui, des de l'Ajuntament us desitgem una bona Festa Major i sobretot salut, esperant que l'any vinent la puguem celebrar tots ballant i abraçant-nos i que aquest malson hagi quedat enrere.

Fina Palomar

Alcaldeessa de La Morera de Montsant

FONDA El Recó

Fundada el 1794

Plaça de la Vila, 10
Tel. i Fax 977 82 10 32
43360 CORNUDELLA
www.fondaelreco.com

CASA ESTIVILL

Allotjament Rural

Casa pairal S.XIX

Capacitat
11 places

Plaça de la Vila, 15
Tel. i Fax 977 82 10 32
43360 CORNUDELLA
www.casaestivill.com

la morera

RESTAURANT

**Cuina Casolana
amb productes de proximitat**

**Menú Cap de Setmana
Amplia carta (amanides,
carns a la brasa, torrades)
Carta de vins**

Carrer de la Bassa, 10
43361 La Morera de Montsant
Priorat, Tarragona
T. 667 442 904
restaurantlamorera@gmail.com
[@restaurantlamorera](#)

El cicle de 200 anys

L'any 1820, la Cartoixa patí la primera exclaustació, finalment el 1835 els monjos es veieren obligats a abandonar el monestir privats per decret de les seves terres. En només dos anys la majestuosa edificació amb les seves cel·les, claustres, l'església i hostatgeria restà convertida en un munt de ruïnes pel saqueig dels pagesos de la zona. La seva famosa biblioteca va quedar escampada: la *Biblia Sacra*, regalada per Joan d'Aragó, és actualment al seminari de Tarragona i una bona part dels documents són a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid.

L'any 2020, surten a la llum tres capelles i dues cel·les de l'etapa més primitiva de la Cartoixa. Els arqueòlegs, que tenien coneixement de l'existència d'aquests vestigis, s'han sorprès del bon estat de conservació. Han sortit a la llum arran el projecte d'adequació del claustre major del segle XIII -on antigament hi havia una dotzena de cel·les d'estil romànic.

Una de les cel·les excavades es deixarà com a espai visible, així com també les capelles individuals gòtiques aparegudes al voltant de l'església.

Segons els arqueòlegs, la importància de la troballa rau en què són les cel·les més antigues de totes les cartoixes de la Península Ibèrica, ja que la d'Escaladei va ser la primera fundació que va tenir l'orde a la península i que la gran majoria de les cartoixes han estat reformades. Són les poques construccions d'època gòtica que s'han conservat a Escaladei i que no es van veure afectades per reformes. Aquest tipus de capelles servien perquè els monjos que eren preveres poguessin dir la missa diària en solitud tal com manava la regla de Sant Bru.

No és el primer cop que les excavacions arqueològiques treuen a la llum elements arquitectònics de la Cartoixa que estaven enterrats o es donaven per desapareguts. Ja ha succeït en anteriors intervencions, en el cas del claustre menor, per exemple. Fins i tot, aquestes troballes ajuden a afegir valor al conjunt i a la candidatura del Priorat-Montsant-Siurana per ser reconegut com a Patrimoni Mundial de la Unesco.

Ara, però, les darreres obres d'excavació i restauració han tret a la llum part d'aquest esplendor, que es pot contemplar en el nou espai visitable corresponent a l'àrea de vida comunitària. Que la **Festivitat de la Verge Maria**, popularment coneguda com la festa de les "marededéus trobades", ens faci reflexionar sobre el misteri de la vida cristiana, és a dir comunitària. Perquè tots podem retrobar i reconèixer més i més profundament la nostra vocació de vida amb Déu i el pròxim, imitant l'itinerari de Maria i enamorats del seu estil de vida amagada, com els monjos cartoixans.

Molt bona Festa Major!

Mn. Szymon Welka, el nou rector, servidor vostre

La quarantena

Benvinguts a "la quarantena"... No, no aquella... teniu a les mans l'edició número 40 d'El Llibret. Sí, 40: es va publicar per primera vegada l'any 1981 i, des de llavors, ha anat canviant el Grup de Redacció; però El Llibret ha sortit cada any el mes de setembre. Moltes gràcies a totes les persones que s'hi han implicat i que hi han col·laborat al llarg dels anys. A petició d'alguns lectors i per tal de facilitar el còmput de les edicions, a partir d'ara inclourem la numeració en els exemplars.

Aquest any ha estat clarament marcat per la pandèmia de la Covid-19, una vertadera desgràcia a nivell mundial. Per sort, si més no, en el moment de redactar aquesta editorial, a principis d'agost, no hem tingut casos al municipi. Tots i totes sabem l'esforç i les molèsties que han implicat el confinament, i les restriccions que continuen. (A la piscina de La Morera, per exemple).

Quan escrivim aquestes ratlles, no podem saber com estarà la situació al setembre: prenem totes les precaucions raonables, creuem els dits i esperem que puguem celebrar la festa major, tot i que serà diferent d'altres anys: límits d'aforament, distanciament i mascaretes... Per això el programa d'aquest any és més aviat provisional. En tot cas, tenim una Comissió de Festes renovada que s'ha constituït en Associació de Joves de la Morera i Scala Dei. Confiem en ells i elles!

Ja hem sentit i llegit més que suficient sobre les afectacions d'aquest coronavirus tan horrible. A El Llibret d'aquest any, a més dels apartats de sempre, n'hem volgut incloure un sobre com s'ha viscut el confinament. Com veureu també n'han sortit experiències positives. Ha despertat una certa vena creativa.

Encara que estem molt centrats en els efectes de la Covid-19 hem de tenir en compte que hi ha situacions que no han canviat. Continuem tenint persones empresonades i exiliades per defensar i exercir les seves idees polítiques. Hem de continuar proclamant aquest lema: Exiliats i presos us volem a casa! Un any més el nostre agraïment a les persones, famílies i establiments per les vostres aportacions. El Llibret és de totes i tots i un any més entre totes i tots l'hem fet possible.

Ara només queda desitjar-vos una bona Festa Major. Fem bondat protegim-nos com cal, i retrobem-nos en aquestes dates per passar-ho bé i fer petar la xerrada, primer a la Morera i després a Scala Dei!

Tot anirà bé!

Fem-ho possible.

Crèdits:

Portada: MEM/Claustre menor: Cartoixa de Scala Dei. Montserrat Cortadellas

Grup de redacció: Joan Ferran, Claustre Grau, Mike Holt, Sabí Peris, Joan de Salas, Susanne Schmelzer

Col·laboració: Maria del Carme Roig

Maquetació i impressió: Arts Gràfiques Octavi S.A.

Edició: Ajuntament de La Morera de Montsant

Dipòsit legal: T-730/2020

Continguts 2020

Pòrtic	3
Salutació	5
Editorial i continguts	6

El passat:

De la pesta negra a l'actualitat	9
La grip de 1918	15
L'epidèmia de còlera de 1885 a Cornudella i el doctor Joaquim Ferrandis Piñol	19
Adéu Teleclub de Scala Dei	23
Normes de convivència a Scala Dei	27
Carmel Biarnés, fotoperiodista de les Tres Comarques	29
Reportatge de Carmel Biarnés a les nostres terres	36
Noves descobertes arqueològiques a la Cartoixa d'Escaladei	41

Temps de coronavirus: tancats a casa; però creatius:

Dibuixos fets pels nens i nenes que han passat el confinament a La Morera i Scala Dei	45
Creacions	49
Fotografies	56

Programes de les Festes Majors

L'entorn:

La fauna i la Covid-19	61
El Projecte de Biodiversitat Cultivada al Parc Natural de Montsant. .	67
El gats de carrer dels nostres pobles	71
El Banc de terres del Priorat	73

Notícia de les associacions:

Seguir Fent Poble	77
Scala Terrae, una escala que baixa per ser a lloc amb el lloc.	79

Persones:

Néts que parlen amb el avis: Francisco Porqueres Artigues	85
Entrevista a la Maria i el Francesc	89
Pares i mares que parlen dels fills	94
En el record	98

Calaix de sastre:

A la gent de La Morera	103
Receptes	104
Vins recomanats	107

Il·lustracions gràfiques de la nostra història

Col·laboracions econòmiques	114
-----------------------------------	-----

Hotel
Balcó del Priorat
Restaurant

Ctra. de Scala Dei, 2
43361 La Morera de Montsant
Tel/Fax. 977 82 72 11
balcodelpriorat@hotmail.com
www.balcodelpriorat.com

A La Morera de Montsant

RESTAURANT
EL BALCÓ

La bona cuina de sempre

Ctra. de Scala Dei, 2
43361 La Morera de Montsant
Telf. reserves: 977827211
balcodelpriorat@hotmail.com

EINES,
MAQUINÀRIA I ARTICLES VARIS
PER A L'AGRICULTURA,
LA CONSTRUCCIÓ I LA LLAR

C. Menta, 3-5 baixos
(al costat dels Mossos d'Esquadra)
43202 REUS • Tel. **977 311 380**
info@vilamaq.com

VILÀ

De la pesta negra a l'actualitat

La presència d'una epidèmia global, com la que patim avui, és quelcom que ens ha vingut de nou. Atesos els avenços mèdics, en l'actualitat no ho creïem possible i sí més aviat, per molts, que això és una cosa que no havia passat mai o bé per altres, que era una cosa només pròpia d'un temps passat molt llunyà, de quan els coneixements mèdics eren escassos i imperava la superstició, en definitiva, una cosa dels temps medievals.

Tanmateix no és pas així en absolut, i pel contrari, més enllà de les grans pestes, les epidèmies s'han anat reiterant en el temps i ara no recordàvem, o no volíem saber, que des de la darrera gran pandèmia d'abast universal només han transcorregut tot just un centenar d'anys. Si recuperem fotografies d'aquell moment, veurem imatges que us poden semblar ben actuals, ben del present, com ara gent anant pel carrer amb caretes, o bé vistes d'hospitals amb més gent de la que hi cabia i, sobretot, piles de morts.

I també esdevé actual i oportú un llibre publicat encara no fa dos mesos per Montserrat Flores sota un títol prou nítid pel que fa al seu contingut: «Resistir epidèmies al Camp i al Priorat (segles xiv-xvii). Flores no presenta les epidèmies només com els contagis mortals que eren, sinó més aviat aprofundeix en la reacció de la gent de la comarca davant la proximitat o el patiment del mal. Perquè la reacció i les vivències de les persones, la por al desconegut, malgrat el pas dels segles, segueix essent essencialment la mateixa.

Però en aquestes línies deixaré de banda el món contemporani i em centraré exclusivament a fer un ràpid recorregut per les pestes, i les epidèmies en general, sofertes al Priorat en els temps medievals i moderns.

Entrat el segle xiv, a partir de cap al segon quart del segle, hom va conèixer el pas d'unes anyades molt dolentes, de recessió, amb males collites i la seva primera conseqüència, l'aparició de la fam, com és

el cas més recordat, el de 1333 —conegut arreu com «lo mal any primer». No va ser una epidèmia, tot i que en molts llocs (al Priorat es desconeix) va provocar una certa mortalitat i en qualsevol cas, ve a ser un dels punts de sortida de la profunda crisi econòmica que va patir el país des del llavors i encara al llarg del segle xv. Les sovintejades males collites d'aquests anys obrien les portes a la malnutrició, les malalties i la mort, a la vegada que preparaven el camí a la més greu pandèmia que ha conegut la humanitat i que hom recorda amb el nom de la pesta negra.

El 1348 el flagell es va presentar al país, com a bona part d'Europa, i arreu va provocar veritables estralls. Pel que fa al Priorat es coneixen poques dades concretes en relació al nombre de víctimes, però són prou explícites per copsar la magnitud del desastre que provocà.

Avui es vol creure que morí una tercera part de la població europea, però sigui veritat o no, als ulls dels contemporanis va ser una catàstrofe d'escala bíblica. Un escriptor anònim de la primera meitat del segle xv, copià un text possiblement coetani:

«En l'any de ·mccc·xlviii· ffo axí gran pestilència de mortalitat que les morts majors apenes romàs la ·x· part de les gentes, e durà per tot ·i· any e ffo universal per tot lo món...»

L'autor descriu ben clarament la sensació d'extrema virulència del mal, que segà més vides de les que hom podia arribar a calcular. I de fet, tenim motius suficients per a creure-ho.

La pesta es va originar a l'Àsia, des d'on arribà al mar Negre transportada pels mercaders que travessaven el continent i després, per via marítima, passà als països de l'occident europeu. A Mallorca hi va arribar el mes de març de 1348 i després passà a la resta dels regnes de la Corona. A Catalunya i a València hi desembarcà el mes de maig, afectant tots els llocs de la costa i penetrant després més o menys ràpidament, però imparabile, cap a l'interior del país.

Al Camp de Tarragona l'epidèmia va arribar a la primeria del mes de maig. D'aquest moment es coneixen alguns testimoniatges de l'horror sense precedents que s'havia desfermat, com ara la lletra que l'arquebisbe de Tarragona va enviar al papa Climent VI, l'11 de juny, per tal que concedís una absolució apostòlica pels que morien sense els auxilis espirituals, i segons la qual, la pestilència va envair la major part de la diòcesi d'una manera gairebé sobtada, es va estendre de forma imparabile, de dia en dia, de poble en poble; els afectats per úlceres o per glànoles,

morien en menys de tres dies; era extremament contagiosa,... Els resultats foren tals que, en paraules del canonge Blanc, que ho escriví al segle xvii, «féu tal destroça en esta terra que faltaven fossars y cementiris per a enterrar els morts».

L'arquebisbe de Tarragona, fra Sanç d'Ayerbe, va fugir de la ciutat els primers dies de maig i es refugià inicialment a Falset i més endavant en arribar-hi la pesta acabà retirant-se cap a l'Espluga de Francolí, on se salvà malgrat que aquesta zona també patí enormement la pesta: només com a mostra cal assenyalar que a Poblet morí la pràctica totalitat de la comunitat.

El comte de Prades, el 5 de juny, des de Falset, va pretendre aturar la pandèmia tancant els seus dominis i, per tant, també el Priorat:

«Volem e espressament vos manam que en les viles e montanyes nostres de Prades no acullats, ne acullir façats, persona alguna estranya ne privada que en aquellas vinga malalta. E que no res menys façats fer en les dites vila e muntanyes crida pública que null hom, de qualsevol condició sia, no gos acullir ne fer acullir persona alguna que-y vinga malalta, segons que dit és, sots pena de cors e d'aver».

Però, va ser inútil, perquè la pesta hi va penetrar, imparabile, i sembla que de forma molt contundent. De tota manera devia tardar a manifestar-se a Falset o als seus rodals, perquè el comte hi va romandre encara per tot el mes de juny i almenys fins al 4 de juliol.

La mesura del comte era l'única que raonablement podia prendre, mentre que als pobles, per desconeixement, el contagi els devia agafar sense haver pres cap mena de mesura preventiva, o ben poques, i de fet la fugida cap a la muntanya devia ser l'única que devien creure útil. A banda, com que entenien la pesta com a càstig diví, les pregàries i les processons arreu devien ser abundoses, cosa que també havia de facilitar el contagi. Els pobles, com a primera mesura, devia ser la de crear cementiris específics per empestats, perquè els de les viles arreu aviat quedarien col·lapsats. A més, aquests nous cementiris improvisats, a causa de la por al contagi, es feien lluny de les viles.

A partir d'aquesta època la pesta es presentà de manera més o menys cíclica, i en defensa, més enllà de les mesures devocionals, les viles aviat van aprendre a aïllar la gent forastera sospitosa, a crear hospitals, o potser millor dit, a tenir llocs de confinament específics lluny de les viles, a tancar les muralles i controlar-ne els accessos, a aturar l'entrada no només de la gent que podia venir de llocs sospitosos, sinó també de les mercaderies i la roba. Fins i tot van aparèixer uns oficis específics, els morbers, que eren les persones que tenien cura de tot el relatiu a la pandèmia, incloent-hi la retirada dels morts. Les poblacions amb el temps i l'experiència, es van anar dotant d'ordinacions dirigides a intentar aturar o almenys pal·liar en el possible els efectes de les epidèmies, amb mesures basades sobretot amb l'estranyament dels sospitosos i l'aïllament total del veïnat dins els murs de la vila i en molts casos, a l'interior del propi habitatge.

Tornant a la pesta negra, es coneix el cas del comte de Prades. En una data avui indeterminada, entre el 4 i el 12 de juliol, el comte, amb la seva família (l'acompanyava la seva filla Elionor i almenys dos fills) i el seu seguici, marxà cap a Escaladei. Perquè el monestir, segons deixà escrit ell mateix, «per gràcia de Déu

era un lloc sà». D'acord amb les creences de l'època, si la pesta era un castic diví, el millor refugi possible era un lloc sagrat. I al Priorat el millor lloc sagrat era cartoixa. Però l'estada del comte a Escaladei des del primer moment provocà problemes perquè l'orde cartoixà no permet l'entrada de les dones als monestirs —i a més de l'Elionor, hi havia almenys algunes serventes— ni es permet la consumició de carn, i el comte i els seus en menjaven. A més, el comte va haver de forçar l'entrada del monestir perquè els monjos la barraren intentant evitar el pas de les dones.

El prior se'n va queixar per escrit i el comte, també per escrit, reconegué la seva actuació. No va negar els fets ni la seva gravetat, però ho justificava atenent la situació excepcional que hom patia «per aquesta necessitat que el temps present exigeix», tot dient que en cap moment havia volgut trencar o perjudicar les ordinacions establertes o les constitucions de l'orde, però justificava la presència de les serventes atenent l'edat i condició dels seus fills, així com el consum de la carn. D'Escaladei hom recorda una llegenda segons la qual una reina féu una entrada furtiva per satisfer la seva curiositat. La llegenda ho atribueix a la reina Maria però a partir d'aquests fets, s'ha volgut suposar que tal vegada fou l'entrada forçada d'Elionor, la filla del comte, que després fou reina de Xipre i de Jerusalem, la que potser inspiraria la llegenda.

El comte també deixà escrit com la pesta s'estengué amb virulència, tot dient en una lletra que. «Volem que sapigueu que en aquestes parts la mortalitat hi té tanta força que ningú gosa viatjar». Evidentment es referiria a les terres dels seus dominis, per tant, també, al Priorat. D'aquesta «força» es té notícia del cas d'Ulldemolins, on el mal arribaria a la segona setmana del mes de juliol i havia d'assolir el moment de major virulència en la primera quinzena d'agost. Després, la malaltia va minvar cap a la darrerria de mes i a mitjan setembre ja havia acabat, però la mortaldat seria molt gran: durant aquest curt període de temps, segons els meus càlculs hipotètics, hi podrien haver mort, almenys, unes 250 persones. Però en fer aquest càlcul potser em vaig quedar curt si fem cas als comentaris de Jaume Estella, recollits cap a 1881 (llavors era el secretari municipal d'Ulldemolins) perquè afirma que van morir 319 persones, que la gent va fugir de la vila en un intent de refugiar-se a la muntanya, on feien missa en un lloc improvisat, i que a la muntanya encara hi morien més d'un centenar de persones. Afirma a continuació, que la vila aleshores tenia 127 cases i 514 habitants i que quedaria reduït a 95 habitants i que 63 cases restaren abandonades. El 1403 només hi hauria 82 cases habitades i les altres eren en ruïnes.

Si és que va ser així a Ulldemolins, que moriren entorn del 90% els veïns, és factible de pensar una situació semblant almenys a les poblacions de la rodalia, sobre les quals no tenim dades, però que atenent el comentari del comte, hem de creure que havia de ser similar.

A Falset també devien morir molts crossers, perquè se sap que després en va caldre portar de nous des de l'illa de Sardenya per posar de nou en marxa les mines, i a més veiem com els responsables de les mines també havien canviat.

I semblantment devia passar a la resta del territori. A Escaladei, tot i l'apreciació del comte de què era un lloc sà, hi hagué també víctimes, car van morir la majoria dels seus acompanyants. Però pel que fa a la comunitat cartoixana, com a la de Bonrepòs, es desconeix si el contagi la va afectar i en quina mesura.

El setembre va remetre la pesta i això va permetre que cap a mitjan mes, el comte i els seus poguessin sortir d'Escaladei per tornar a Falset, on ja hi era el dia 22.

La pesta va provocar el despoblament de molts masos del territori, no només per la mort de les persones, sinó també de molt de bestiar, i encara per unes conseqüències posteriors, el pillatge i l'extorsió feudal, car els nobles s'havien quedat sense ingressos.

Però el malson no acabà aquí. Després del pas de la pesta negra a mitjan segle, els rebrots pestilents i les fams s'anaren succeint al llarg de la segona meitat del segle xiv, especialment sembla, entre 1365 i 1378. Agustí Altisent ho estudià pel que fa als territoris de Poblet, per tant, propers amb les terres del Priorat, i mostra com entre aquests anys moltes de les seves poblacions van perdre fins a gairebé la meitat del veïnat, com Vinaixa, que passà de 100 a 58 famílies; Vimbodí, de 105 a 77; Fullella, de 60 a 31; o Verdú, de 175 a 128, per esmentar només les poblacions més grans del domini de Poblet.

Cal dir que durant aquest curt període d'anys esdevenen dues pestes especialment virulentes, les conegudes com la dels «petits» i la dels «mitjans».

Al món medieval i modern, sota el concepte de «pesta» hi incloïen qualsevol tipus d'epidèmia per malalties contagioses perquè, a la fi, el resultat era el mateix: la mort de la majoria dels infectats i d'aquí també que el nombre documentat de rebrots sigui especialment gran i no sempre es pugui assegurar si fou realment pesta o qualsevol altra pandèmia igualment mortal. A més, les pandèmies no sempre eren universals sinó que sovint afectaven més uns llocs que uns altres i de vegades també podien correspondre a malalties endèmiques de determinats territoris.

La qüestió és que obligava la gent a viure sempre a l'aguait i fins s'ha arribat a dir, que al segle xvi, rarament passava un any que no hi hagués almenys una alarma de pesta.

Per donar només una idea aproximada de les epidèmies dels segles xiv i xv, i seguint el «Llibre de la pesta» de Coral Quadrada, veiem com a Barcelona es registraren epidèmies per aquest període els anys 1348, 1362, 1371, 1375, 1396, 1408, 1410, 1429, 1439, 1448, 1452, 1457, 1458, 1476, 1478, 1483, 1489, 1493, 1494 i 1497. Pel que fa a València, n'hi ha de registrades els anys 1348, 1362, 1375, 1384, 1395, 1428, 1439, 1450, 1459, 1475 i 1478. A Tarragona, segons Francesc Cortiella, i només esmentant les de la primera meitat del segle xv, n'hi hagué almenys els anys 1404, 1410, 1418, 1421, 1424, 1429, 1439, 1442, 1450...

La víctima més coneguda pel que fa a la del 1429, que va ser, efectivament, una pesta, va ser la reina Margarida de Prades, aleshores abadessa de Bonrepòs.

No cal continuar el llistat pel que fa als segles xvi i xvii, esdevindria excessivament llarg. En tot cas esmentar la darrera gran pesta a Catalunya, a partir de 1650 i que al Priorat no arribaria fins al 1652 i cal aclarir que després les epidèmies no s'aturaren encara que fossin més espaiades en el temps, com per exemple, el còlera-morbo de 1885, que també afectà la comarca.

Pel que fa als pobles que pertanyen pròpiament al priorat d'Escaladei, no s'han conservat dades concretes de cap època respecte al seu nombre i es coneixen ben poques referències respecte als danys que provocaren, però que sens dubte, d'acord amb el que es coneix de la rodalia, el mal també aquí havia de ser molt important.

PEIXATERIA CA LA VILES

Peix fresc, pesca salada i congelats

Núria Campiña Ordoñez

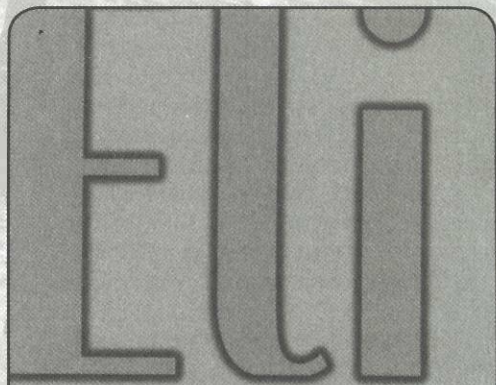
C/ Eres, 10
977 088 142
calaviles@hotmail.es
Cornudella de Montsant

JASANS i JASANS, SCP

- ELECTRICITAT
- FONTANERIA
- CALEFACCIÓ
- ENERGIA SOLAR
- GAS (ESPECIALISTA)
- BUTLLETINS OFICIALS
- REPARACIÓ DE CALDERES

C/ Gritella, 13 - Tel. 977 82 11 71/977 82 10 71
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT (Tarragona)

PERRUQUERIA i ESTÈTICA HOME-DONA

C/ Església, 11
Tel. 977 821 423
43360 Cornudella de Montsant
www.lapeludelaeli.net

CELLER COOPERATIU CORNUDELLA S.C.C.L.

C/ Comte de Rius, 2 Tel./Fax 977 82 13 29
43360 Cornudella de Montsant (Priorat-Tarragona)
www.cellercornudella.cat / info@cellercornudella.cat

La grip de 1918

L'actual pandèmia que estem patint ha despertat la curiositat respecte a pandèmies anteriors. Una de les més comentades en els darrers mesos ha estat la grip de 1918. En aquest article presentarem breument la grip i com va afectar el Priorat a partir de les poques notícies localitzades a la premsa. En primer lloc em sembla que és molt interessant destacar que si bé se li va afegir l'adjectiu "espanyola", no va ser a Espanya on es va originar sinó que tot apunta als EUA com a lloc d'origen, per bé que encara no està del tot clar. Per què, doncs, va rebre aquest qualificatiu? Al 1918 el món estava immers en la I Guerra Mundial i la premsa dels països on la grip s'obria pas censurava les informacions sobre la malaltia per no donar pistes a l'enemic i no desmoralitzar la pròpia població. En ser Espanya un país neutral, la premsa espanyola no va actuar de la mateixa manera, ans al contrari, com es pot comprovar consultant els rotatius de l'època. I així fou com va arribar a semblar que Espanya era el país més afectat.

Tanmateix, com dèiem, no va ser així. El primer brot sembla que va ser detectat a primers de març de 1918 en un campament militar dels EUA, on les tropes s'estaven preparant per ser traslladades a Europa, ja que després de molt rumiar-s'ho, els EUA havien decidit entrar en la I Guerra Mundial tot prenent part per la Triple Entente (França, Regne Unit i Rússia) i lluitant contra les potències centrals (l'Imperi Alemany i Àustria-Hongria). Malgrat que la lògica aconsellava que no s'enviessin tropes a Europa per no escampar la grip, el president W. Wilson féu cas dels militars i no aturà els enviaments, malgrat que en alguns vaixells molts soldats morien abans de tocar terra europea.¹

La grip va començar a colpejar Espanya cap el maig del 1918 i es calcula que va segar la vida d'unes 200.000 persones (al voltant d'1% de la població total) si bé segurament van ser moltes més.² De fet, segons Jordi Nadal, el període 1918-1920 fou l'únic a partir de 1900 (excepció feta del període 1936-1941 a causa de la Guerra Civil) en què la mortalitat no va baixar.³

Les dades oficials publicades per la Dirección General del Instituto Geográfico y Estadístico referents a tota la província de Tarragona es publicaven al *Boletín Oficial de la Provincia de Tarragona* (BOPT) i eren recollides per alguns diaris, en el cas de les que hem utilitzat pel *Diario de Tarragona* (DdT). Aquestes dades indiquen clarament que fou la tardor de 1918 quan la grip tingué més incidència, especialment durant el mes d'octubre, la qual cosa degué dificultar el vermar, fet important donat que

1 https://es.wikipedia.org/wiki/Pandemia_de_gripe_de_1918. L'entrada aporta prou documentació com per ser fiable.

2 <https://vacunasaep.org/profesionales/noticias/impacto-de-la-gripe-de-1918-en-espana>

3 NADAL, Jordi. La población española (siglos XVI a XX). Barcelona: Ariel, 1984 (4ª ed.), p.214.

la viticultura tenia una importància cabdal en l'economia provincial. Les dades indiquen també que durant l'hivern del 1920, com a d'altres indrets, hi hagué un rebrot si bé en no haver pogut localitzar les dades oficials no podem saber fins quan es va perllongar.

Taula 1. Mortalitat ocasionada per la grip a la província de Tarragona,

Any	Mes	Morts per grip	Font
1918	Novembre	4	DdT, 11.I.1919, p.2
	Desembre	4	DdT, 30.I.1919, p.2
1919	Gener	6	BOPT, 6.III.1919, p.3
	Febrer	3	BOPT, 11.IV.1919, p.3
	Març	14	DdT, 26.IV.1919, p.2
	Abril	16	DdT, 30.V.1919, p.2
	Maig	3	DdT, 23.VI.1919, p.2
	Juny	17	DdT, 28.VII.1919, p.2
	Juliol	5	DdT, 31.VIII.1919, p.2
	Agost	26	BOPT, 8.X.1919, p.1
	Setembre	156	DdT, 29.X.1919, p.2
	Octubre	995	DdT, 27.XI.1919, p.2
1920	Novembre	355	DdT, 24.XII.1919, p.2
	Desembre	29	DdT, 30.I.1920, p.2
	Gener	22	BOPT, 19.VI.1920, p.2
	Febrer	58	BOPT, 28.VI.1920, p.2

Font: Elaboració pròpia a partir de les fonts esmentades.

Pel que fa al Priorat no hem pogut localitzar a la premsa gaires informacions, únicament les que recollim a la taula 2. Pel que sembla la incidència fou molt desigual però difícilment se'n deuria lliurar alguna localitat. Com es pot veure totes les notícies que informen de malalts o morts corresponen al mes d'octubre per la qual cosa creiem que es pot afirmar que la cronologia prioratina seguí la general per a tota la província. A principis de novembre sembla que el pitjor ja havia passat ja que les dues úniques notícies localitzades informen que ja no hi havia malalts (Bellmunt, La Morera). Cal tenir en compte, per a entendre correctament les xifres, que en aquell moment la població de la comarca era encara molt superior a l'actual.

Afortunadament, el masrojà Josep Vernet Assens va recollir l'episodi en les seves memòries. Les dades generals aportades coincideixen amb les publicades a la premsa i donen una idea de com la grip va castigar la població. Ignorem si tots els pobles de la comarca van patir tant l'embranchida de la malaltia.

Les seves notes també ens donen una idea de com la pandèmia va afectar la vida social i econòmica de la localitat, just quan la cooperativa agrícola creada dos anys abans començava a funcionar.

Taula 2. Notícies referents a la grip de 1918 relatives al Priorat.

Localitat	Notícia	Font
Falset	50 malalts "registrándose sin embargo las mismas defunciones que en tiempo normal."	LC, 19.X.1918, p.1
Bellmunt	"la epidemia ha sido casi dominada"	DdT, 22.X.1918, p.2
Bellmunt	11 malalts	El Pueblo, 22.X.1918, p.1
La Figuera	Hi va arribar a haver 150 malalts. A finals d'octubre en quedaven 40.	LC, 23.X.1918, p.2
Gratallops	Pocs o cap malalt	DdT, 23.X.1918, p.1
Torroja	Pocs o cap malalt	DdT, 23.X.1918, p.1
La Vilella Baixa	90 malalts	LC, 23.X.1918, p.2
El Masroig	"en Masroig durante toda la epidemia ha habido 1000 enfermos, habiéndose registrado en la primera quincena de este mes 15 defunciones."	LC, 25.X.1918, p.2
La Vitella Baixa	57 malalts	DdT, 27.X.1918, p.1
La Vitella Alta	20 malalts	DdT, 27.X.1918, p.1
Bellmunt	Cap malalt	DdT, 3.XI.1918, p.1
La Morera de Montsant	Cap afectació	DdT, 3.XI.1918, p.1

Font: Elaboració pròpia a partir de les fonts esmentades. LC: La Cruz

La cita és extensa però creiem que val la pena.

"Quant ens creiem que aquestes [les dificultats aparegudes en la construcció del celler cooperatiu] ja s'havien acabat, quant restavem tranquils perquè les contrarietats referents a la verema havien desaparegut; quant confiats, plens d'optimisme donavem per acabades totes les dificultats, se'ns presentà una nova, inesperada, fatal de conseqüències terribles, tràgiques, mortals per tot el poble. Feu acte de presència "La Grip"; aquesta malaltia que en pocs dies feu enllitar silenciosament i ràpida a mes de la meitat de la vila; emportant sen a mes de trenta, i debilitant als demés. Les dues setmanes que durà, foren de verdadera angouxa. Tots els dies als dematins, a l'obrir la porta, l'obtidada pregunta a la primera persona en que ens trobavem, era: Saps qui s'ha mort avui? I tots els dies els noms de dos o tres persones era la resposta. El capellà no cantava els responso dins del poble, ni despedia el dol al'indret de costum, tot perquè els malalts de les cases no s'interessin dels que cada dia anaven deixant Al Sindicat, cada dia es presentaven menys socis a treballar; aixis com marxaven diariament mes forasters. La "Grip" havia motivat un pànic fort, terrible, aclaparador; com mai no s'havia vist. Molt poques cases si no l'havien passat n'estaven lliures. Arribà un dia en que al Sindicat només quedarem de socis, l'amic Ribera i jo; els dos estavem a la bàscula; ell anotán i jo pesán. Baix als trulls no hi havia cap soci ni cap home del poble; tots els que allí treballaven eren forasters: als que no havia atacar la Grip, ni els impresionava. De no mitjansar aital circumstancia, no s'haurien pogut acabar de vermar els trobats."⁴

Pere Audí Ferrer

4 VERNET ASSENS, Josep. *Memòries d'un vuitanté* (Inèdites) pp.143-144. Hem respectat l'ortografia i el lèxic de l'original.

AUTOSERVEI

C/ de les Bodegues, 1
Cornudella de Montsant
Tel. 977 82 14 17

C/ Ravel, 34 baixos
Poboleda
Tel. 977 82 73 93

AIMAR
FORN DE PA · PASTISSERIA

C/ de les Bodegues, 1
Cornudella de Montsant
Tel. 977 82 14 17

**FUSTERIA
RAUL
VIÑES
VERGE**

**c. Major, 26
43375 LA VILELLA ALTA
Tel: 977 839 077
Mòbil: 686 987 873**

L'epidèmia de còlera de 1885 a Cornudella i el Doctor Joaquim Ferrandis Piñol

A l'arribar a la Morera fa una quinzena d'anys, per a mi, Priorat era poc més que un fort vi negre raspós que es trobava a granel als cellers de barri o que servien, després de degradar-se adequadament amb sífo o gasosa, per acompanyar les taules d'ibèrics, manxecs o fumats en els llavors bars de moda.

Serveixi aquesta introducció per reconèixer els meus minsos coneixements sobre la comarca que és, actualment, la primera residència de la meua família.

Per pal·liar la meua deficiència cultural de manera ràpida i superficial vaig confiar en el fidel Google, amb el qual vaig descobrir i em vaig sorprendre de temes tan dispars com la fil·loxera, els escaladors, Bru i l'orde de la Cartoixa, els eremites de Montsant, el salt de la Reina Mora, el Terrer, els 5 Magnífics de Gratallops, i les exhorbitants subhastes de vins DOQP a Christies ...

De totes les pàgines que vaig trobar, avui encara, no sóc capaç d'entendre per què un dels articles que vaig separar per a una lectura reposada posterior va ser sobre la Pandèmia de Còlera de 1885 a Cornudella - una plaga que, vaig pensar, mai es tornaria a produir - i les tècniques que va utilitzar el Doctor Joaquín Ferrandis Regidor de Sanitat de Cornudella per pal·liar el problema sanitari.

L'article signat per Carlos Hervás Puyal i Manuel Cahisa Mur basat en la Memòria dirigida pel doctor Joaquín Ferrandis a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona es pot consultar en la seva totalitat (www.Raco.cat) i junt amb una altra de Miquel Martorell a cornudellencs, gent (prioratdigital.wordpress.com) son els que he utilitzat per mostrar l'excel·lent personalitat del Doctor Ferrandis i també l'equivocat que jo estava creient que les tècniques de prevenció i curació de pandèmies utilitzades el 1885 no serien d'utilitat anys després.

Joaquín Ferrandis (Cornudella 1816) va ser metge militar i Comandant, durant la 1a Guerra Carlina, del Batalló Lleuger 3r d'El Partit de Falset integrat per veïns d'entre d'altres pobles de la comarca pels de la Morera de Montsant.

El 1865 abandona l'exèrcit i es dedica plenament a la medicina a Cornudella on va ser regidor de Salut Pública, Instrucció Pública i Alcalde en diferents períodes. En les seves moltes Memòries a l'Acadèmia de Medicina es mostra preocupat pel medi rural denunciant de forma reiterada la desatenció que pateix per part dels governants.

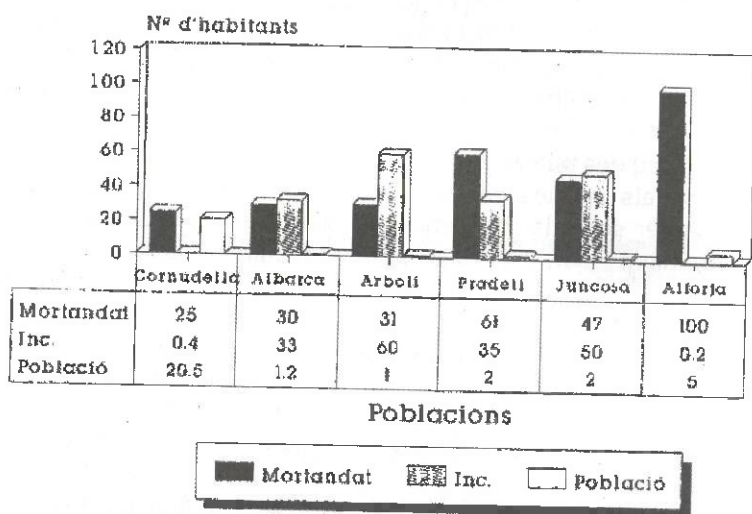
Abans de centrar-nos estrictament en la seva faceta com a metge en la Pandèmia de 1885, sorprèn conèixer les seves àmplies activitats fora de la

Medicina. Com a naturalista publica «Una Flora del Montsant», com a poeta és autor de «Poemes dramàtics de la Revolució francesa» i com a autor teatral se li coneixen 12 obres destacant «la Reina Mora de la Morera».

El 1r cas detectat de l'epidèmia de 1885 va ser l'1 de juliol i va afectar el càrter de Cornudella que es va restablir ràpidament. No obstant un rebrot que es va produir posteriorment va causar fins a 8 morts a Cornudella i un a la Morera.

Les dades contingudes en la Memòria de Ferrandis de 1885 permeten una clarificadora comparativa entre diversos municipis afectats on es demostra la importància de la prevenció.

S'observa que la mida de la població permet reduir la incidència de la pandèmia (més serveis, més neteja, etc); però que un cop contreta la malaltia la mortalitat és similar independentment de la seva població.

Pandèmia 1885: Mortalitat, incidència i població de Cornudella i pobles limítrofs.
Autors: Carlos Hervas i Manuel Cahisa

Si revisem les mesures preventives que es van adoptar veiem que són similars a les que tenim imposades en l'actualitat.

-Es va restringir el trànsit per vies i carrers [abans el 1855 es van tancar les portes de la vila per evitar el contagi procedent d'Albarca].

-Es va desinfectar el cementiri (anteriorment s'havia traslladat la seva ubicació des del centre de la vila com era habitual al costat de l'església a l'exterior de la població).

-Es van desinfectar les zones de regadiu, carrers i cases.

-Es van aplicar fumigacions amb clor, àcid fènic i gas sulfurós.

- Es van suprimir manifestacions de culte funerari
- Es van purificar els safareigs
- Es va desinfectar la roba de llit i dormitoris, (ja el 1854 es van instal·lar calderes a la Font de Dalt on diàriament es bullia la roba de llit que l'agutzil havia recollit dels veïns.

Font de Dalt a Cornudella en l'actualitat

domèstica i urbana, millor alimentació i major disponibilitat d'aigua potable. També vincula l'eliminació dels focus infecciosos dels hospitals militars amb la disminució de la mortaldat, en aquest punt coincideix el seu diagnòstic amb el de la Britànica Florence Nightingale creadora de la infermeria moderna arran de les seves experiències a la Guerra de Crimea (1854).

I per acabar i com reflexió final el Doctor Ferrandis recomana que atès que l'opi era un dels agents terapèutics més utilitzats aconsella que el tractament no es deixi en mans inexpertes atesos els seus perill potencials.

Joan de Salas

A la Memòria sobre la batalla de Prades (1875) al descriure el tractament que va donar als ferits veiem com s'anticipa als que efectuaria, anys més tard el Doctor Trueta a la Guerra Civil de 1936.

A la Memòria que compara les epidèmies de 1854 i 1885 novament observa un descens de mortalitat que justifica novament per la prevenció i la importància de major higiene

Florence Nightingale (1820-1910)

David Garcia Arnavat
T. 606 312 453
elavitim@gmail.com

CERVENSA
ARTESANA
del PRIORAT

TOT A 100
I MÉS

C/ Església, 4
43360 Cornudella de Montsant
Tel. 977 82 13 87

Vins
Verdures
Flors

Plaça de la Vila, 3
Cornudella de Montsant
626 233 922

Per més d'un, el teleclub de Scala Dei està carregat de molt records.... la música, la colla, els primers cigarrets clandestins, petons robats aquestes parets podrien contar moltes històries....!"

Oficialment, a part de veure la tele amb els veïns, la funció dels teleclubs - segons el "Manual del Teleclub" publicat pel Ministerio de Información y Turismo - tenia un paper força més ampli:

*"El Teleclub es, ante todo, un centro social, una asociación voluntaria que tiene como finalidad esencial la promoción de la cultura popular."*²

La televisió, aleshores un nou mitjà de comunicació, tenia (i encara té) un potencial enorme de propaganda. Per tant, la instal·lació de teleclubs en zones rurals, ajudava a fer arribar les idees del règim franquista fins als pobles més petits.

Un programa sobre teleclubs que la RTVE va produir en el marc dels 50 anys de la televisió espanyola, explica:

*"La filosofía del teleclub se puede resumir en algo así como entretenimiento a cambio de propaganda. El Ministerio de Información ponía la tele, la gente veía sus programas favoritos y de paso se tragaba una buena dosis de doctrina franquista. Como en las zonas rurales faltaba de todo, el teleclub servía para casi cualquier cosa: era biblioteca, aula, salón de actos, centro de reuniones y local para fiestas a un tiempo."*³

A Scala Dei també hi havia una col·lecció impressionant de llibres, gran part de la qual ara es guarda al local social del poble. Com es pot veure a la foto d'alguns llibres del teleclub de Scala Dei, aquesta "cultura popular" tenia un ventall molt ampli, anava des d'informació útil per als pagesos, passant per literatura, fins a propaganda oficial. Ens explica el Benito Porqueres que "... els de la xarxa de teleclubs de Tarragona, ens van donar molts llibres, però la gent no els mirava molt; de fet, una de les poques persones interessades en fullejar llibres llavors era l'Asunción Peyra."

2 Manual del Teleclub, Ministerio de Información y Turismo, 1968, p. 81

3 https://www.rtve.es/tve/50_aniversario/20060430_blog50anys.html

Adéu Teleclub de Scala Dei

Aquest any 2020 és un any de molts canvis en les nostres vides i també en la vida dels nostres pobles. Tant per la pandèmia de la Covid com per altres esdeveniments. A Scala Dei, concretament, l'any 2020 significa el final de tota una època molt llarga: amb la venda d'una de les cases grans del poble, Cal Rius, s'obre el camí a nous projectes.

Després de més de 50 anys, s'ha buidat un espai llegendari del poble, l'antic "teleclub". Amb aquest article volem donar un comiat a una part de la història de Scala Dei que molts encara recorden.

Què eren els "teleclubs"?

El gran protagonista de cada teleclub, com ja es pot deduir del nom, era el televisor. Cada poble que tenia un teleclub va rebre un televisor:

*"La televisión, que empezó a emitir en 1956, llegó muy tarde a las pequeñas poblaciones. Avanzados los años sesenta, muchas veces la única presencia de la televisión en los pueblos fue el famoso "teleclub": un televisor en un local público, subvencionado por el Ministerio de Información y Turismo, donde se veía colectivamente la televisión."*¹

Entrega de Televisors durant els primers anys de funcionament de la Red Nacional de Teleclubs

A Scala Dei, per falta de locals públics, el teleclub es va instal·lar en una casa particular, en una sala d'uns 30 metres quadrats als baixos de Cal Rius. En aquest local la gent es reunia per veure la tele, per llegir, per jugar a cartes, per escoltar la radio...

Aquesta era la teoria. Però la practica era una mica diferent. Tal com ens explica el Benito Porqueres de Scala Dei, "al teleclub anaven els joves a escoltar música i també per veure la tele. Els adults, anàvem normalment al bar [Domínguez, a la Rambla de la Cartoixa] per veure la tele." Dels bon moments passats de jove en el teleclub se'n recorda la Mei González: "Era el nostre punt de trobada, també venien els joves dels pobles del voltant.

¹ Gómez Benito, Cristóbal i Luque Pulgar, Emilio, Imágenes de un mundo rural: 1955-1980, Madrid; Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, 2006

A banda dels llibres, la Rosa Mari Porqueres també recorda la taula de ping-pong – una peça històrica que ha sobreviscut molts canvis: del teleclub va anar a les antigues escoles, anomenades el “centre”, i ara la tenim al local social de Scala Dei.

Història del teleclub

El primer teleclub d'Espanya es va inaugurar el 25 de novembre del 1964 a Matilla la Seca, una localitat zamorana, i la desaparició de la Red Nacional de Teleclubs (RNT) a finals de 1978 amb la creació de l'actual Ministeri de Cultura va marcar el final de la vida dels teleclubs.⁴

Però els teleclubs no eren, com hom podria pensar, un invent del franquisme: el govern espanyol va copiar la idea de França. Era un model fins i tot potenciat per la UNESCO, amb l'origen al Canadà en forma d'un programa radiofònic, la “Tribuna Radiofónica Rural”. Ja l'any 1939 l'associació canadencs per la formació d'adults va adoptar un model de formació popular sota el lema “llegir – escoltar – discutir – fer”, pensat per portar la cultura a les regions rurals més remotes d'aquell país.⁵

A França, els teleclubs eren més aviat el resultat de la crisi del cinema i del moviment dels cineclubs a les zones rurals. Aquests «cineclubs» es van crear just després de la segona guerra mundial, repartint projectors per part dels governs departamentals per passar pel·lícules de 16 mil·límetres. Però no van durar gaire; el final de l'època del cine va arribar molt aviat, ja que el primer teleclub francès és del 1950.⁶ I aquí, la història de Scala Dei s'assembla al que ha passat a França: segons ens explica el Benito Porqueres, el mossèn del poble solia portar un projector per veure pel·lícules, fins i tot es van arribar a instal·lar seients com en un veritable cinema. Però amb l'arribada del teleclub a finals dels anys 1960, ja no se seguia aquesta tradició.

En els més de 15 anys de funcionament dels teleclubs espanyols, l'estat va arribar a tenir uns 4.500 teleclubs, amb un total de 800.000 socis. Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística, a la província de Tarragona, en total hi havia 26 teleclubs, 22 d'aquests en zones rurals.⁷

No tenim documentada la data de fundació del teleclub de Scala Dei, però d'una targeta de lectures del comptador de llum que vam trobar, es veu que a principis dels anys 1970 ja funcionava, l'adreça del teleclub en aquella època era “Plaza 25 años de Paz”, que avui és la Plaça Priorat – canvien els temps, canvien els noms.....

4 Herrero Martín, Luis. La Labor educativa de la red nacional de teleclubs en la provincia de Salamanca. Aula, 1997, 9, 73-84

5 Manual del Teleclub, Ministerio de Información y Turismo, 1968, p. 77

6 Cantero, C., Los Teleclubs. Periférica Internacional. Revista Para El análisis De La Cultura Y El Territorio, 1(6), 2011, 105-126

7 Fondo documental del Instituto Nacional de Estadística, Teleclubs de la Red Nacional, anuario 1976

Com a Scala Dei, hi havia molts pobles i barris que tenien el seu teleclub. En els locals dels teleclubs hi havia un televisor, taules i cadires, llibres, donació del Ministerio de Informació. Cada club tenia els seus socis, la seva junta i també comptava amb un "monitor". Aquests monitors rebien una formació a nivell nacional⁸

El Benito Porqueres té molt bons records d'una formació de monitor que va fer en aquella època: "Un any vam anar durant uns quants dies a Madrid, a la seu de la Red Nacional de Teleclubs. Amb el viatge, l'hotel i el menjar pagat – i a més a més, ens van pagar el jornal. Llavors jo era alcalde de pedania, però el teleclub no tenia res a veure amb l'ajuntament. Això sí, jo era a la junta del teleclub i vaig anar-hi per una formació."

Amb l'arribada de la televisió a la llar de les famílies, a poc a poc els teleclubs van perdre la seva funció original. A més a més, el canvi de la situació política va comportar el tancament de molts teleclubs. Finalment, en 1980, per ordre ministerial tots havien de tancar-se o transformar-se en cases culturals. Molts van ser abandonats o reutilitzats, o bé es van convertir en locals socials.⁹

A Scala Dei, amb els anys, el teleclub primer va continuar com a punt de trobada dels joves; la Marta de Rialp ens explica que "era molt jove i només em recordo que hi escoltàvem música. "Quan es va tancar l'escola del poble, ja no anàvem al teleclub, des de llavors el punt de trobada dels joves de Scala Dei era al "centre", com li dèiem l'antiga escola."

Amb aquest canvi, el que era el teleclub, es va convertir en un magatzem municipal: s'hi guardaven les eines per netejar el carrer, algunes faroles trencades, els bancs vells que s'havien tret de l'església....

Ara, amb la venda de la casa on s'ubicava, a aquest espai li espera un nou destí, però el record de tots els moments passats entre aquestes parets perdurarà per molts anys.

Adéu teleclub de Scala Dei!

Susanne Schmelzer

Impresos 447.1

FUERZAS ELECTRICAS DE CATALUÑA, S. A.
(F. E. C. S. A.)
PLAZA DE CATALUÑA, 2 - BARCELONA

LIBRETA DE LECTURAS DE CONTADOR
ALUMBRADO

del o' onada D. 7566-CLUB O. C. n.º 4076
calle Plaça d'Anís de Sant n.º 1 piso 1, localidad Santa de

CONTADOR						COLOCACION		RETIRO		
WATTS	VAR.	AMPER.	VOLTAJE	WATTS	AMPER.	LECTURA	FECHA	LECTURA	FECHA	LEY.
7566		56	5	220	1	00000	11-70			

11-0000-01

AVERTIAS: véase la última página

⁸ Herrero Martín, Luis. La Labor educativa de la red nacional de teleclubs en la provincia de Salamanca. Aula, 1997, 9, 73-84

⁹ <http://dx.doi.org/10.5944/etfv.29.2017>

Normes de convivència a Scala Dei

Entre la documentació que es va trobar al buidar l'antic local del Teleclub de Scala Dei, hi havia aquesta relació de normes de convivència a la llavors pedania, que creiem que data de la dècada dels 70 del segle passat. A continuació tenim una transcripció literal (com si fos un document medieval, l'original costa una mica de llegir...).

EN TODO EL CASCO URBANO DE SCALA-DEI QUEDA PROHIBIDO.

ENCENDER FUEGO EN LAS CALLES.
VERTER AGUAS SUCIAS O RESIDUALES.
LAVAR COCHES.
REPARAR TODA CLASE DE MAQUINARIA.
VERTER RESIDUOS O DESPERDICIOS.
TENER PLANTAS DE JARDIN EN CUBOS O LATAS.
TENER PERROS SIN VACUNAR.
VOLCAR LEÑA EN EL PAVIMENTO.

RUEGOS.

- 1° TODOS LOS VECINOS DE SCALA-DEI SE OBLIGAN A LLEVAR BASURAS Y DESPERDICIOS AL VERTEDERO.
- 2° LOS ESCOMBROS PROCEDENTES DE OBRAS SE DEBERAN ECHAR EN EL VERTEDERO DEL TANCAT.
- 3° TODOS LOS DESPERDICIOS DE JARDINES, HUERTOS Y ABROLADO QUEMARLOS EN LA MISMA PROPIEDAD O BIEN VERTERLOS EN EL TANCAT.
- 4° A TODOS LOS QUE UTILICEN MOTICULTORES PASAR POR LA ZONA EMPEDRADA PARA NO ESTROPEAR EL PAVIMENTO.
- 5° LA LIMPIEZA DEL PUEBLO CORRERA A CARGO DE CADA VECINO.
- 6° CERRAR LOS PERROS POR LA NOCHE.

Evident, llavors era una altra època – avui en dia, potser no som tant de normes i indicacions. Dit això, la majoria d'aquests punts ens poden semblar ben normals, però susciten algunes preguntes:

- Per què calia fer aquesta llista? I si no es complia...?
- Hi ha algun punt que **no** ens sembla tan raonable?
- Algun punt estaria bé implantar-lo avui en dia, tant a La Morera com a Scala Dei?

Mike Holt

Crèdits a socis i venda de productes fitosanitaris, adobs, etc

Traduccions Priorat

Rambla de la Cartoixa, 16
43379 Escaladei
652 669 403 www.trad.cat

Restaurant
EL BASSOT

**Bassot, 1 (Al costat de la
piscina municipal)
43360 Cornudella de Montsant
(Tarragona)**

Gerència
Joan M.- Dana
636 10 82 35
642 84 94 19

ESTANC PASA

AGENT BBVA ESPASA

**TABACS
ARTICLES DE REGAL
PERFUMERIA
MERCERIA**

C/ de les Bodegues, 3
Tel. 659 478 202
Tel. 977 82 12 22
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

Carmel Biarnés, fotoperiodista de les Tres Comarques (Ribera d'Ebre, Terra Alta i Priorat)

Introducció

El present article pren com a base la conferència que el passat 7 d'octubre de 2017 vaig pronunciar en el marc de la *IX Jornada d'Estudis Locals i Territorials Carmel Biarnés: Carmel Biarnés d'Ascó, fotògraf de la Ribera d'Ebre*, tot i que en el present text he resumit el seu contingut i he afegit un apartat sobre la petjada de l'activitat fotoperiodística a la comarca del Priorat de Carmel Biarnés i Biarnés.

La majoria d'informació que presento a l'article està extreta de la documentació personal de Carmel Biarnés. Un fons que fins l'any 2015 no era accessible al públic, però que es va poder començar a conèixer quan va ser cedit per part de la família Biarnés a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre (ACRE) l'any en qüestió. Pel que fa a la documentació fotogràfica de Carmel Biarnés està formada per 60.500 instantànies, que destaquen per l'amplitud territorial que ens mostren, ja que tenen com a epicentre Ascó, la Ribera d'Ebre i les comarques veïnes (Terra Alta i Priorat, especialment), tot i trobar documentació també d'altres emplaçaments.

La figura de Biarnés, en l'exercici de la fotografia, tal i com succeeix en d'altres camps i disciplines pels quals es va interessar, no presenta un perfil monolític, sinó que va combinar l'exercici més clàssic de la disciplina —el de fotògraf d'estudi en el si d'una població rural del sud de Catalunya—, amb la que pensem que va ser la seva autèntica vocació, la de fotoperiodista. A través d'aquesta disciplina Biarnés va explicar la realitat social i cultural del territori que formava part del seu ecosistema vital, prenent sempre com a centre neuràlgic de les seves cròniques la seva població natal, Ascó, però ampliant-la a l'àmbit territorial al què es refereix el títol d'una publicació en la que ell mateix va prendre part, *Tres Comarques*. Les tres comarques en qüestió són la Ribera d'Ebre, la Terra Alta i el Priorat, les quals, al marge del que s'estableixi a les divisions administratives actuals, formen un territori amb importants lligams històrics, econòmics, socials i culturals.

No voldríem concloure aquesta introducció sense posar èmfasi en una qüestió que considerem medul·lar. No hem de deslligar en cap cas la tasca de Biarnés com a periodista de la seva vessant com a fotògraf. Pensem que periodisme i fotografia, en el cas de l'asconenc, formen un tot que cal estudiar conjuntament per tal entendre, d'una forma global, quin va ser el gran *leitmotiv* de la seva obra periodística —potser fins i tot de la seva vida—, que no és altre que reivindicar la catalanitat de les comarques rurals del sud de Catalunya i donar-ne a conèixer els seus trets més definitoris a la resta del país.

Breus notes biogràfiques de Carmel Biarnés i Biarnés

Carmel Biarnés i Biarnés va néixer el 7 d'octubre de 1928 a la vila d'Ascó, on va viure la Guerra Civil en primera persona. Un cop finalitzada, va entrar al seminari de Tortosa, del qual va sortir l'any 1945. En aquest moment concret s'inicià la seva curiositat per múltiples camps, com per exemple la pintura, la poesia, l'etnologia o, entre d'altres disciplines, la història. Un cop conclòs el servei militar l'any 1951, i després d'una breu estada a la ciutat de Barcelona, s'instal·là novament a la vila que el va veure néixer, on en un primer moment feu de pagès.

A mitjans dels 60 creix la seva implicació en els afers culturals i socials del territori i inicia les seves col·laboracions a la premsa comarcal, sobretot a *Antorcha* i la *Voz de Flix*, que després feu extensives a publicacions de més abast, com ara el *Correo Catalán*, el *Diario Español de Tarragona* i, ja als anys 80, a l'*Avui*. També, amb menys intensitat, va escriure a capçaleres de referència de les Terres de l'Ebre, com *Ebro-Informes* o la *Voz del Bajo Ebro*. En aquest mateix moment —concretament el mes d'octubre de l'any 1966, segons la contribució industrial del fons de l'Ajuntament d'Ascó— és quan Biarnés va obrir un estudi fotogràfic a la rebotiga de la farmàcia familiar, i exercí intensament aquesta disciplina, combinant la feina més clàssica a l'estudi amb la seva presència al carrer. Tanmateix, la figura de Carmel Biarnés va més enllà de la seva faceta periodística i s'interessà —tot i ser totalment autodidacta— per la història de la Ribera d'Ebre, i especialment per les seves arrels musulmanes. Va publicar més d'una desena de llibres d'aquesta temàtica i va participar en alguns congressos internacionals.

El fons documental de Carmel Biarnés i Biarnés.

Per fons documental entenem un conjunt orgànic de documents, independentment de la seva data, de qualsevol tipologia, forma o suport, produït, generat, reunit, acumulat, usat o rebut de manera natural per una persona particular, família o organisme en l'exercici de les seves activitats. Tot i que el present text farà, en gran mesura, referència al fons fotogràfic de Carmel Biarnés, aquestes imatges no formen en cap cas un conjunt diferenciat dels seus documents textuais, ja que la documentació recollida i generada per Biarnés en l'exercici de la seva trajectòria com a activista cultural, periodista, historiador i, entre d'altres disciplines, com a fotògraf, forma un únic conjunt documental; el fons documental de Carmel Biarnés. En aquest fons, això sí, hi trobem documentació de dues tipologies:

- A) La documentació **textual** (documentació en format paper) té un volum de 20,4 metres lineals, equivalents a 204 capses d'arxiu normalitzades. A grans trets, hi podem trobar l'obra original de Biarnés (Treballs històrics i obres de teatre), les llibretes amb anotacions (generalment de caràcter històric), la correspondència personal emesa i rebuda, o els articles periodístics publicats.

- B) Pel que fa a la documentació **no textual**, que en el cas del fons de Carmel Biarnés correspon a les seves fotografies, dir-vos que està format per més de 60.500 negatius, fixats sobretot en tires de 35 mm en blanc i negre, tot i que també trobem algun rodet, ja des de finals dels anys 80, que incorpora imatges en color.

Els inicis de l'activitat fotogràfica de Carmel Biarnés i els àmbits temàtics de la seva obra

1. Els inicis de l'activitat fotogràfica de Carmel Biarnés

El primer article periodístic de Carmel Biarnés que hem pogut localitzar en una publicació data del 9 de setembre de 1967. Apareix a la revista *Antorcha*, de Flix, i porta per títol "A Elena Cervera i Colominola, Pubilla de la Terra Alta i la Ribera". Tanmateix, en un estudi efectuat per Biel Pubill (1997), on fa un inventari dels principals articles de l'asconenc en publicacions comarcals, ja identifica una contribució anterior de Biarnés a *Antorcha*, concretament del 10 d'octubre de 1966, tot i que en qualitat de fotògraf. Es tracta de l'article "La pubilla de Catalunya en Ascó", en el qual l'autoria de les imatges és fan constar a nom de Carmel. Tanmateix, veient que la crònica la signa un tal "El de turno", no descartem —fins i tot intuïm—, que aquest podria ser el primer article periodístic de

Biarnés a una publicació de la Ribera d'Ebre, però no ho podem afirmar categòricament. En aquest punt volem posar èmfasi en el fet que ens estem referint a articles periodístics, ja que en aquesta mateixa publicació —*Antorcha*— Carmel Biarnés ja havia escrit alguna poesia anteriorment. En qualsevol cas, aquestes aportacions coincideixen exactament amb la data [el mes d'octubre de l'any 1966] en la qual Carmel apareix a la contribució industrial de l'Ajuntament d'Ascó com a fotògraf per primera vegada. Aquesta circumstància remarca la coincidència absoluta en la seva obra entre fotografia i periodisme. A partir de la data indicada, i sobretot des del bienni 1969-1970, les contribucions de Biarnés, primerament, a *Antorcha*, i, fins

Antorcha. 15 d'octubre de 1966.
Editada a Flix. Col·lecció
d'hemeroteca comarcal (ACRE).

l'any 1976, a la *Voz de Flix*, són continuades. Aquestes prossegueixen, a partir del 1979 i fins l'any 1986, a *La Veu de Flix*.

Anem ara a comprovar si aquesta mateixa cronologia també encaixa pel que fa a les publicacions periodístiques de fora de la Ribera d'Ebre. El primer article que hem pogut documentar en publicacions periòdiques d'abast provincial i nacional, al *Correo Catalán*, porta data de 12 d'octubre de 1968, i apareix sota el títol "Flix: Matrícula de Honor Sardanista". Aquell mateix any, concretament, l'1 de novembre de 1968 i el 3 de desembre, es publiquen, novament al *Correo Catalán*, els articles "Deseo de superación: hacen falta máquinas modernas para la recogida de la aceituna" i "Un poblado ibero descubierto por unos escolares".

Com podem deduir, el fons fotogràfic de Biarnés, almenys el que es genera fora de l'estudi, té la funció de recolzar visualment les seves cròniques sobre la *Catalunya Nova* (dedicades sobretot a les comarques de la Ribera d'Ebre, la Terra Alta i el Priorat) que publica a la premsa catalana.

2. Principals àmbits temàtics de l'obra fotogràfica de Carmel Biarnés

Un dels àmbits temàtics més presents en l'obra fotogràfica de Biarnés és el de les **festivitats populars**, a través del qual Biarnés ens aporta molta informació sobre Festes Majors, correbous o, entre d'altres esdeveniments, festes del riu. Tanmateix, sovint aquests esdeveniments estan inserits en **celebracions religioses**, combinen a parts iguals festivitat popular i religiosa, o bé tenen un caràcter exclusivament religiós. Per tant, a través del fons fotogràfic de Biarnés també es capta la profunda religiositat del moment històric que retrata i s'hi mostren algunes de les pràctiques del període (com ara processons, misses o ordinations de sacerdots), a més de l'incipient moviment d'obertura de l'església catalana, en aquest cas a través de la sòlida relació de Biarnés amb els monestirs de Poblet i Montserrat.

El segon gran àmbit temàtic gira al voltant del **riu Ebre**. El fons fotogràfic és ple d'imatges del riu —i d'homes de riu—, els quals en aquest precís moment, fruit de la transformació industrial que pateix la comarca, passen a formar part, en l'imaginari de Biarnés, d'una època passada i idíl·lica que no vol que es perdi.

Un altre àmbit temàtic, molt present a l'obra fotogràfica de Biarnés, és el **món de la pagesia**, però també d'altres oficis tradicionals a punt de desaparèixer en aquest precís moment, fruit de la transformació econòmica i social del territori des de mitjans dels anys 60 del segle XX. Per tant, l'asconenc immortalitza la feina al camp de pagesos, tot mostrant-nos les tècniques agrícoles i els utensilis amb què treballen i, alhora, fent d'altaveu de les seves reivindicacions.

A través del següent gran àmbit temàtic de l'obra de Biarnés es donen a conèixer els **grans homes del Sud de Catalunya**, una de les seves grans

obsessions. Per tant, Biarnés, erigint-se en cronista i difusor de les grans personalitats del territori —sovint desconegudes—, captura imatges dels escriptors, escultors o activistes culturals d'aquestes contrades, com per exemple els escultors Santiago Costa, de Móra d'Ebre, i Marcel·lí Giner, de Marcà, o, entre d'altres personalitats, l'escriptor benissanetà, i amic de Biarnés, Artur Bladé i Desumvila.

Undelsaltres àmbits temàtics presents en l'obra fotogràfica de Biarnés i també, com no podria ser d'una altra manera, de la seva obra periodística —apareguda sobretot a l'època en què va col·laborar amb l'*Avui*—, va ser la **construcció de la Central Nuclear d'Ascó**, a la qual Biarnés es va oposar frontalment. Tanmateix, a més de les fotografies de l'evolució de les obres de construcció de la Central, al fons de Biarnés hi trobem instantànies que ens mostren la forta conflictivitat

Fons personal de Carmel Biarnés (ACRE). Taller d'escultura de Marcel·lí Giner i Folch (Marçaginé 1918-2006) i la seva esposa Lula Pérez. Data: s/d. Registre: 123/4

Fons personal de Carmel Biarnés (ACRE). Reportatge sobre la visita del Papa Joan Pau II a Barcelona. Data: 1982. Registre: 117/12

social que va suposar al territori, tant des del punt de vista dels treballadors, com de les accions de protesta ciutadanes que es van derivar de la seva implantació.

El següent gran àmbit temàtic present al fons de Biarnés és **la seva població natal, Ascó**, que el fotògraf immortalitza des de múltiples perspectives. I, ja per finalitzar, citem un darrer àmbit temàtic, relacionat amb **les**

Terres de l'Ebre i Catalunya. Es tracta de la fotografia de Biarnés referida a un àmbit territorial més ampli que el de la seva població. Hi podrem trobar reportatges fotogràfics sobre poblacions de la Ribera d'Ebre i les resta de les Terres de l'Ebre i el Priorat, però també referents a la resta de Catalunya.

La presència de la comarca del Priorat en el periodisme de Carmel Biarnés

El fons fotogràfic de Carmel Biarnés està format per 1.477 reportatges fotogràfics, que sumen un volum de més de 60.500 fotografies, de les quals se'n poden consultar més de 30.000 en línia. A més, també són accessibles 604 articles periodístics, publicats al *Correo Catalán* i al *Diario Español de Tarragona*.

Pel que fa a la comarca del Priorat, trobem 28 reportatges fotogràfics que s'hi refereixen, 2 dels quals sobre Escaladei i un en què apareix La Morera de Montsant, tot i tractar-se d'un reportatge d'una visita de Biarnés a altres poblacions del Priorat (Ulldemolins, Albarca, Pobolada, Cornudella de Montsant, la Morera de Montsant, Cabacés i la Vilella Baixa). Cal posar de relleu que pràcticament tots els municipis de la comarca han estat

Fons personal de Carmel Biarnés (ACRE). Reportatge sobre diverses poblacions del Priorat (Ulldemolins, Albarca, Pobolada, Cornudella de Montsant, Morera de Montsant, Cabacés i la Vilella Baixa) i vistes panoràmiques de les muntanyes de la comarca.

Data: 1982. Registre: 127/7

Fons personal de Carmel Biarnés (ACRE).
Reportatge sobre el monestir de Scala Dei Data: Ca. 1980.
Registre: 993/1

retratats per Biarnés, tot i que en moltes ocasions, com en el cas del reportatge al qual ens referíem anteriorment, no apareix una única població, sinó que aprofita el desplaçament al Priorat per capturar més d'una població o terme municipal. El municipi que apareix en més ocasions és Falset, però també és important la

presència dels pobles situats a tocar del Montsant (Margalef, Cabacés, la Vilella Alta, la Morera, Ulldemolins i Albarca). Pel que fa a la temàtica dels reportatges és força semblant a la descrita per l'article a nivell general, però hi ha molta menys presència de festes i actes religiosos, i se centra sobretot en les poblacions i en els elements patrimonials i paisatgístics del seu entorn.

Fins ara ens hem referit als reportatges fotogràfics sobre el Priorat, però també hi ha una important presència d'articles en premsa. Concretament, estem parlant de més de 40 articles periodístics en què s'indica el nom d'alguna vila de la comarca, però també en trobem alguns més dedicats a espais naturals, com per exemple la serralada de Montsant, en què s'expliquen algunes de les excursions dutes a terme per Biarnés per aquestes

Fons personal de Carmel Biarnés (ACRE).
Article "Por las montañas de la Catalunya Nova. Curiosidades del Montsant",
publicat al Correo Catalán
Data: Ca. 1973. Registre: 385

contrades. Entre aquests articles, en destaquem 3 que parlen d'Escaladei i un del nucli de la Morera.

Com podeu veure, l'obra de Carmel Biarnés referida al Priorat és prou important i podríem ampliar la informació sobre els seus articles i fotografies d'una forma més detallada, però arribats a aquest punt pensem que el millor que podem fer és donar-vos les eines perquè ho pugueu fer vosaltres mateixos i, per tant, us indiquem l'enllaç als instruments de descripció del fons de Carmel Biarnés <https://bit.ly/3geHuQi>, per tal que pugueu accedir directament a tota aquesta informació. Si enlloc de veure les fotografies i articles en forma de llista preferiu fer cerques més afinades, accediu al portal 'Arxius en línia' <http://arxiusenlinia.culturagencat.cat/ArxiusEnLinia/>

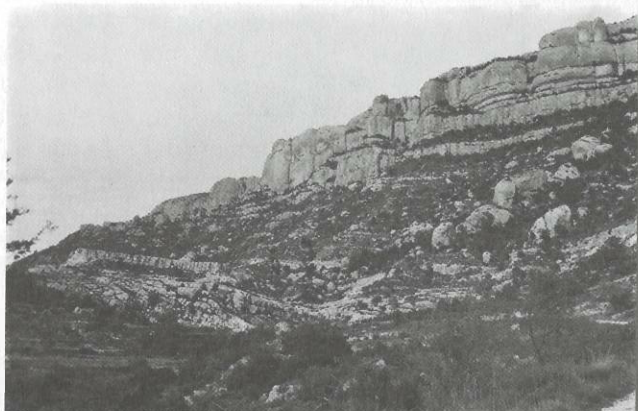
Gerard Mercadé, director de l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre (ACRE)

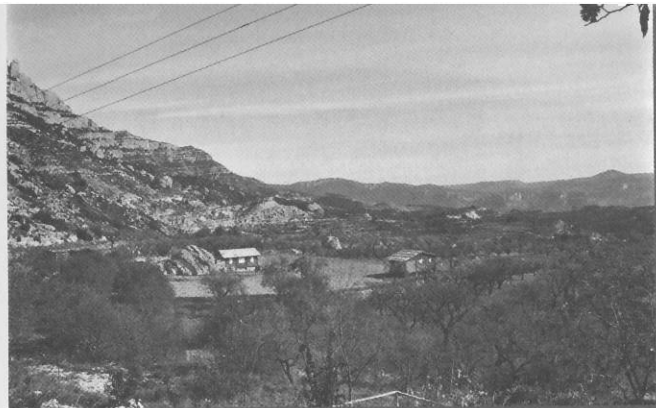
Reportatge de Carmel Bianés a les nostres terres

Nota del Grup de redacció.

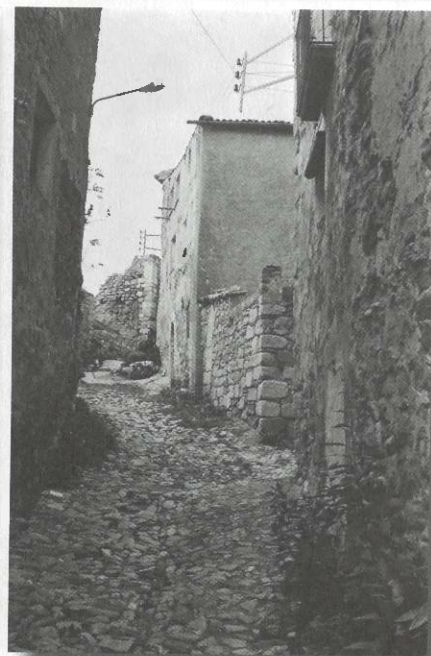
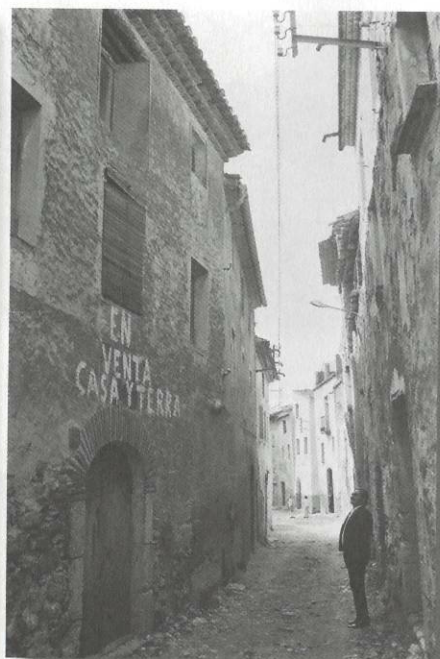
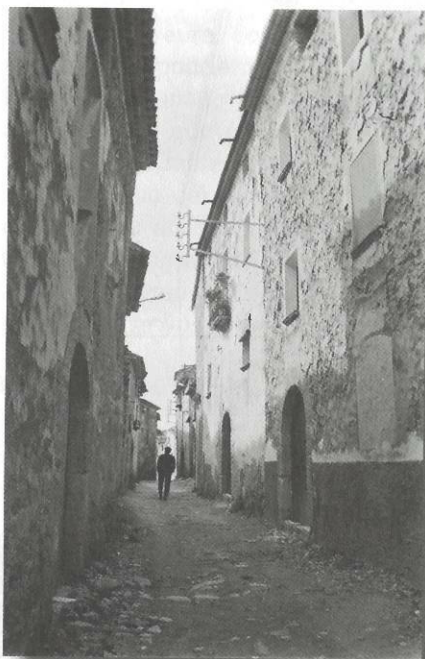
L'estiu de l'any 2019 el Joan Franquet i la Rosa Raduà, filla d'Ascó, ens van posar sobre la pista d'unes fotografies del Carmel Biarnés que havien vist a ACRE i que havien identificat amb La Morera i Scala Dei. Ens va semblar que no podíem publicar les fotografies sense tenir un mínim d'informació sobre l'autor de les mateixes. A partir d'aquestes referències ens vam posar en contacte amb el Gerard Mercadé, director de l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre (ACRE) que ha elaborat l'article que precedeix aquestes fotografies.

Els voltants del poble

Els carrers del poble

Des del castell

Scala Dei

Fons personal de Carmel Biarnés [ACRE]. Reportatge sobre diverses poblacions del Priorat (Uldemolins, Albarca, Poboleda, Cornudella de Montsant, Morera de Montsant, Cabacés i la Vilella Baixa) i vistes panoràmiques de les muntanyes de la comarca. Data: 1982. Registre: 127/7,

Ho podeu consultar a:

ACRE340-81-N-127

Pàgina 18

Noves descobertes arqueològiques a la Cartoixa d'Escaladei

Des de principis de juny de 2020 s'han iniciat a Escaladei dos nous projectes que afecten dos elements importants del conjunt: el claustre Major i l'Església amb l'antiga sagristia i les capelles que hi havia a la banda nord del temple. Aquests projectes els està tirant endavant l'Agència Catalana de Patrimoni Cultural en col·laboració amb la Fundació La Caixa pel que fa a l'obra del claustre, i amb el Ministerio de Fomento la de l'església. Les primeres passes dels dos projectes han consistit en sengles excavacions arqueològiques que encara es troben en curs i de les que, per tant, només podem oferir aquí una primera notícia.

El Claustre Major

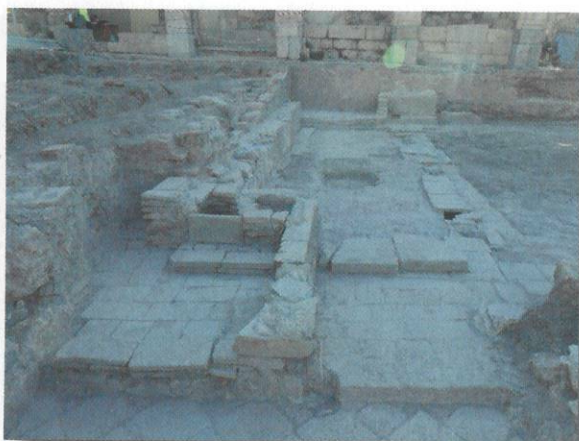
En aquesta zona, que ocupa tota la banda nord del conjunt, el projecte arquitectònic preveu la rehabilitació d'aquest espai i el seu enjardinament, recuperant l'estructura inicial, derivada de la gran reforma que va patir la Cartoixa al segle XVII. Aprofitant aquests treballs, i com ja preveia el Pla Director d'Escaladei, s'han fet una sèrie d'excavacions arqueològiques amb l'objectiu de posar al descobert, estudiar i en part museïtzar, algunes de les cel·les de la Cartoixa inicial, del segle XIII, que se sabia que estaven situades sota el pati del claustre actual.

Amb aquest objectiu s'han excavat dues de les cel·les i també s'estan portant a terme alguns sondeigs destinats a documentar l'estructura general del claustre, galeries, pati central, etc. A la vista dels resultats obtinguts fins ara podem afirmar que les cel·les que van habitar els primers monjos

cartoixans que van arribar a Escaladei a principis del segle XIII, tenien una disposició bastant semblant a la que tenen les que veiem actualment, tot i que la part construïda és més petita ja que no disposen de l'anomenada sala de l'Ave Maria que en les cel·les modernes fa de distribuïdor entre els diferents espais. Les cel·les medievals disposaven d'un petit

Vista general d'una cel·la primitiva d'Escaladei

Vista de la part construïda d'una de les cel·les del segle XIII

vestíbul al costat de la porta d'entrada des de la galeria del claustre, d'una sala amb una llar de foc on devia fer vida el monjo i una segona estança, més petita, que devia servir d'estudi i oratori. Més enllà de la zona construïda hi havia un extens pati o jardí que es regava amb l'aigua que arribava a cada cel·la mitjançant

una canalització i que s'acumulava en una cisterna. Una altra novetat de les cel·les medievals en relació amb les modernes és l'existència d'una segona porta que, des de la galeria del claustre comunicava directament amb el pati. Hem de tenir present que la cartoixa d'Escaladei pertany al grup de monestirs que encara es van construir seguint d'una manera més estricta l'esperit inicial de l'orde, caracteritzat per una marcada sobrietat i pobresa. Aquest fet explica que les parets de les cel·les d'aquest moment inicial estiguin fetes amb materials pobres com ara la tapia de terra. Tot i que la documentació de l'estructura de les cel·les medievals es pot donar com pràcticament acabada encara caldrà fer nous treballs per a aclarir quina era l'estructura del claustre i la posició exacta de les altres cel·les, ja que les que hem estudiat són les que hi havia a la banda de llevant del claustre.

Les capelles de la banda nord de l'església

Pel que fa al projecte de l'església, fins al moment només s'ha pogut actuar a la banda nord, on s'han localitzat algunes de les capelles que els cartoixans que eren preveres utilitzaven per dir la seva missa diària en soledat. En concret se n'han redescobert tres de gòtiques, la construcció de les quals relacionem amb un testament de 1424 en el qual un monjo d'Escaladei de nom Joan de Febrer va fer un llegat al monestir per

Vista de la porta d'una capella gòtica en el moment de la seva aparició durant l'excavació

Vista de la porta de la capella
gòtica un cop excavada

a la construcció de tres capelles. Es tracta d'espais de petites dimensions coberts amb voltes gòtiques de creueria i als que s'accedia a través de portes amb elements decoratius de les quals l'excavació n'ha documentat una de sencera. A banda d'aquestes construccions, l'excavació també ha permès començar a delimitar un altre gran espai situat a continuació de les capelles, cobert amb tres trams de volta de creueria de guix i que s'hauria d'identificar amb la capella del Santíssim. Les excavacions relacionades amb aquests dos projectes només han començat i esperem properament deixar a la vista i restaurar nous elements que permetin enriquir en el futur la visita a la Cartoixa.

Vista de l'escala que permetia baixar a la capella
del Santíssim des de la galeria del claustre

Vista del corredor davant les
capelles gòtiques

Vista de la zona de l'altar de la
capella del Santíssim d'Escaladei

Josep M. Vila i Carabasa, arqueòleg

Hotel & Celler

Terra Dominicata

natura · silentium · priorat

Visites al celler amb tast de vins

*

Restaurant gastronòmic

*

Celebracions

T. 877 91 22 92

reservations@terradominicata.com

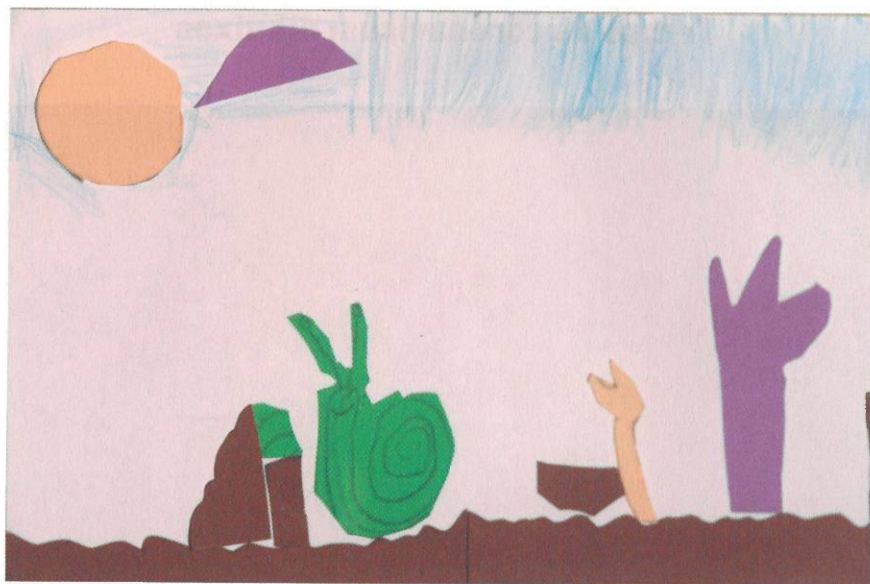
Temps de coronavirus: dibuixos

Aina

Dídac

Èlia

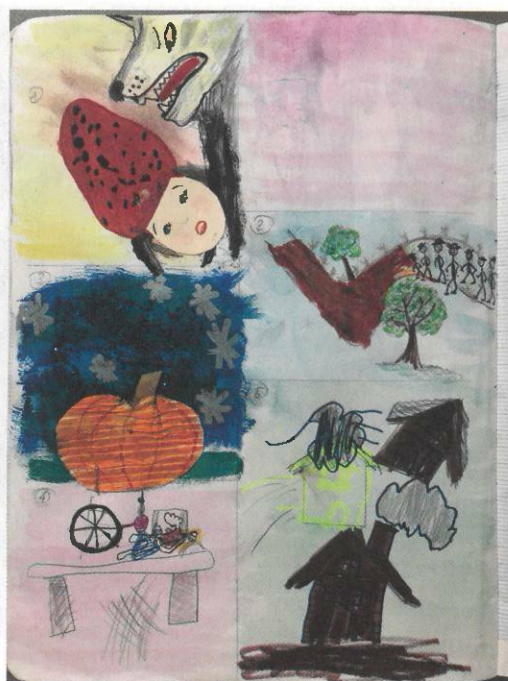
Jana

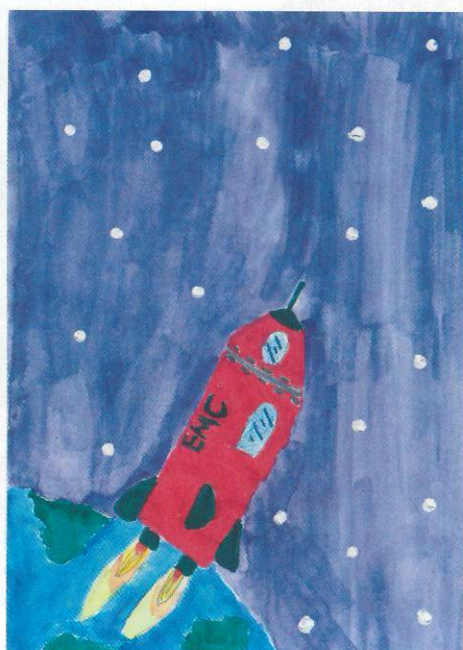
Joan

Laia

Lluís

Maria

Pau

Temps de coronavirus: creacions

Món aturat, natura desfermada. Joan de Salas

Distribuïdor
de botelles
standar i
especials

Trans-Mat Rocamora, SL
C/ta. de la Morera, s/nº
43360-Cornudella de Montsant
Tel. 626 30 02 31
glassmont@transmat.cat

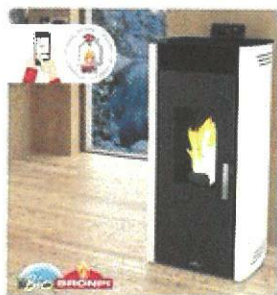
CORNUDELLA DE MONTSANT - PRIORAT

Transport

Venda de
material per la
construcció

Estufes de pellet
i llenya

Piñes per
animals

La excel·lència en el foc

Trans-Mat Rocamora, SL
C/ta. de la Morera, s/nº
43360 - Cornudella de Montsant
Tel. 609623280
info@transmat.cat

Temps de coronavirus: creacions

Les meves botes a la terrassa – 26 d'abril de 2020

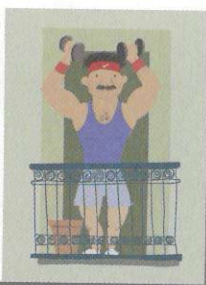
Confinades. Si, també ens va tocar a nosaltres. A casa – i a més a més, dins d'un armari, sense llum, sense aire, sense terra per tocar. I tot això per una boleta tan petita que només es pot veure amb un microscopi. Per cert, una boleta ben bonica, però tan poderosa que va aturar el món durant uns mesos. Així ens vam trobar sense poder sortir, d'un dia per l'altre. Van passar els dies i els dies es van convertir en setmanes, sempre a la foscor. Però en el món a l'altra banda de les parets de casa nostra, la vida seguia el seu ritme, els arbres treien les fulles, les orenetes arribaven com sempre, el cucut començava a cantar – i lluny del nostre armari, el metges i infermers lluitaven de tot cor contra la boleta. Una guerra que encara no s'havia acabat, però amb les primeres batalles guanyades, ens vas treure de l'armari, ens vas posar a la terrassa i ens vas dir:

“Ja podeu començar a respirar, molt aviat podreu tornar a tocar terra, trepitjar roques, pujar muntanyes i gaudir d'aquesta primavera esplèndida amb la muntanya tota neta per les pluges, amb els camps verds i florits.”

Finalment, aquest dia va arribar – i el recordem molt bé, era el 3 de maig – . No vam caminar: vam ballar i saltar, saludant els camins i les muntanyes, el sol i els arbres, celebrant la primavera i la vida.

Susanne Schmelzer

Temps de coronavirus: La vida als balcons

Sóc de les que pensa que tot té una part positiva, tot i que trobar-li la part positiva a una pandèmia, és tasca ben difícil. Aquests mesos que hem passat tancats a casa han sigut un còctel d'emocions. La tragèdia que ens arribava de fora s'havia de conjugar amb la vida familiar més tranquil·la que mai haviem viscut abans. Hem tingut la sort que en el nucli familiar tots hem estat sans i que el teletreball ha fet que l'angoixa fos menor.

Ens vam organitzar molt aviat i les rutines van començar a fer-se fortes: llevar-se, rentar-se i vestir-se, esmorzar en família, neteja de la casa, pensar el dinar, treure la Neula, anar a comprar, dissenyar i maquetar, dinar, estona de sofà, connexió per donar classe de Photoshop, berenar i partida de "Rumi", temps lliure, sortir al balcó a les vuit en punt i aplaudir, sopar, tele o sèrie, llegir i a dormir. I aquesta rutina, durant tres mesos!

També hem sigut dels que amb el temps lliure fèiem les mil i una receptes amb farina i llevat: pa, magdalenes, pa de pessic, pizza, pastís de formatge,... També ens va donar per recuperar receptes com la de flam al forn que feia la mare a casa quan érem petits. Tot un redescobriment!

Pel que fa a les nostres feines, hem sigut uns afortunats perquè hem pogut emportar-nos l'ordinador amb nosaltres i treballar des de casa, amb això que ara en diem el teletreball. Personalment amb la pandèmia vaig perdre diverses feines, però vaig aprofitar el temps per fer el que més m'agrada: il·lustrar.

He pogut trobar aquelles estones que mai no tens per dedicar-me a dibuixar, pintar i il·lustrar. I què dibuixava? Doncs alguns dels dibuixos que vaig fer van ser una sèrie de personatges als seus balcons.

Viure la pandèmia a l'Eixample de Barcelona ens ha fet descobrir els balcons que donen al carrer. Són uns balcons que sempre havia vist com "decoratius", poc funcionals. Potser per deixar aquella bombona de butà o potser només per tenir quatre geranis. Però amb la pandèmia ha resultat que tenir un balcó era tot un tresor! Poder sortir al balcó a llegir el diari, poder sortir al balcó a sentir els ocells, poder sortir al balcó a cuidar les plantes, poder sortir al balcó a parlar pel mòbil, poder sortir al balcó a fer una mica de gimnàstica,... En definitiva, poder sortir! El balcó ha sigut el nostre parc, la nostra sortida a la natura. Respirar l'aire que venia del balcó i veure el cel era com sortir a fer un passeig! I durant aquestes sortides al balcó, hem descobert els veïns. Quina cosa! Entre nosaltres, els veïns no ens coneixíem!

Hem pogut veure com els nostres veïns ens muntaven un concert de guitarra i violí, com ens cantaven unes àries, com la velleta sortia a saludar, com aplaudíem tots alhora els sanitaris que tan malament ho estaven passant,... A l'Eixample de Barcelona també s'ha notat molt l'aire net per la no contaminació. El soroll del barri també ha canviat i hem pogut sentir més que mai com la primavera venia acompanyada d'infinat d'ocells cantant. I en aquest ambient sense sorolls de cotxes, era freqüent sentir la música que venia d'algun balcó veí.

Aquesta vida "tancada" em va fer pensar molt en els nostres presos polítics. Vaig muntar nou acordions amb els sis dibuixos dels balcons i els vaig enviar un acordió a cada un dels nou presos, amb una petita nota al darrere. Vaig tenir la sort de rebre una resposta molt emotiva de la Dolors Bassa i una altra d'en Quim Forn!

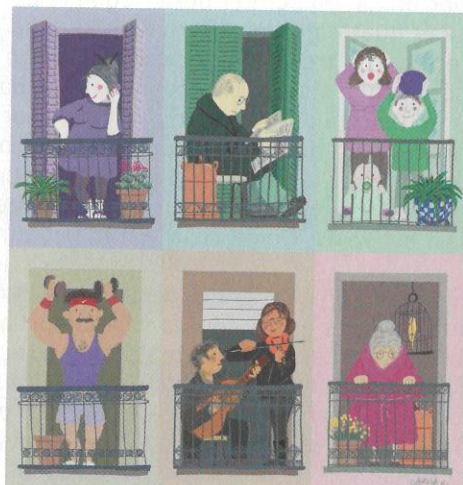
La vida als balcons ha sigut la meua imatge simpàtica d'aquesta situació tan dramàtica. La mare sempre em va ensenyar a veure la part positiva de tot. "Si et fixes bé, sempre hi ha una part positiva" em deia. I sí, si la busques bé, sempre hi ha una part positiva, en les pitjors situacions. Inesperada. I la nostra part

positiva en aquests temps ha estat poder convida més que mai amb els que més estimem.

Cuideu-vos i cuideu els altres.

Carola Ribas - Cal Pessetó

QUEDA'T A CASA

STAY HOME

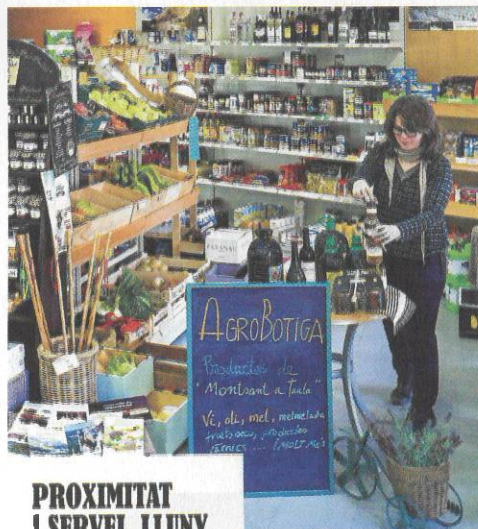
En temps difícils la creativitat sempre troba el seu camí. Per això, el Col·legi Oficial de Disseny Gràfic de Catalunya ens ha animat a participar en el projecte "Des de la trinxera. Un dia menys, un disseny més". Aquesta és la meua petita aportació.

Temps de coronavirus: creacions

Robert Holt

Temps de coronavirus: Confinament amb xai i cireres

PROXIMITAT I SERVEI, LLUNY DE LA COVID

L'ÚNICA BOTIGA DE LA MORERA DE MONTSANT, UN PUNT DE VIDA SOCIAL.

entació i adaptació. Proximitat i servei, lluny de la COVID. La botiga de La Morera de Montsant, per a la gent que no pot anar a comprar, és un punt de vida social del poble i, encara que no hi ha hagut cap cas de coronavirus, "tot hom s'ha adaptat a entrar a la botiga d'un en un i, tot i que es continua fent pèssim la xerradeta, com que hi ha que, tot és més ràpid".

La nostra Laia fins i tot va sortir a la revista "Cuina" del mes de juny de 2020!

comptar amb ella. I més que això: per Whatsapp enviàvem les llistes dels veïns de Scala Dei el dia abans i cada dimarts i divendres, jo pujava a La Morera per anar buscar la compra que ella ja ens havia preparat amb molta cura.

Durant el temps de confinament per la Covid-19, la paraula proximitat va adquirir més sentit que mai. Proximitat física: sense l'estrès de baixar a Reus a comprar, estalviant molts quilometres i molt de temps. Proximitat de persones: esperant per poder entrar a la botiga, els veïns ens vam posar

Quan el dia 13 de març es va anunciar l'estat d'alarma, no tenia molt clar què volia dir un confinament. Però amb les llistes de preguntes i respostes que la Generalitat publicava a diari, el missatge quedava molt clar: queda't a casa, no vagis al cole, no surtis a treballar, a comprar, a veure la família, els amics. Queda't a casa – una frase que ens ha forçat a aprendre moltes coses noves: fer reunions virtuals i treballar des de casa, fer servir guants i mascaretes, canviar el mestre per un ordinador, rentar-nos les mans mil vegades, saludar amb el colze -. I organitzar-nos les compres d'una manera diferent.

A Scala Dei, per anar a comprar, la botiga que tenim més a prop és a La Morera. I per sort, la Laia, amb tot el tema de confinament, amb la seva filla sense anar al cole, amb la casa mig en obres i amb totes les restriccions per la botiga, va obrir cinc dies a la setmana. D'11 a 13 podíem

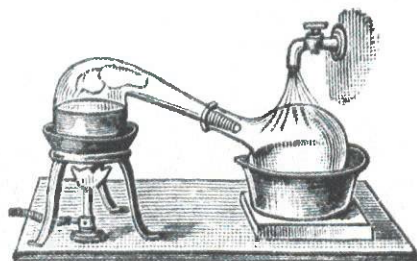
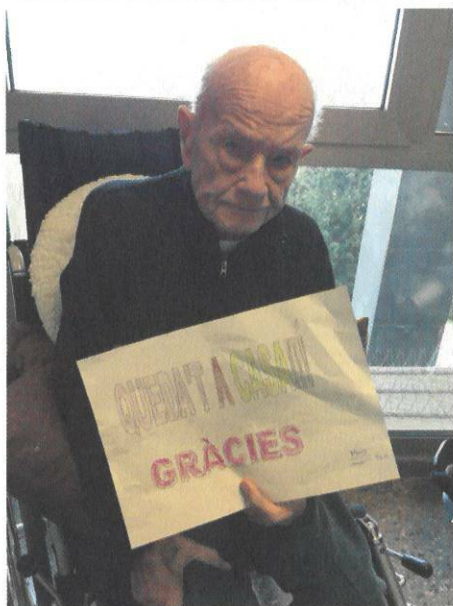
en rotllana a la plaça, amb la distància de seguretat i la mascareta, però xerrant, explicant-nos coses i coneixent-nos una mica millor. Proximitat de producte: els dies que la Laia tenia xai de Siurana o cireres de Cabacés, eren com dies de festa. I també proximitat de servei: el somriure de la Laia i el seu bon tracte en aquests dies marcats d'incertesa, de por i de dubtes eren com un petit sol darrera dels núvols.

De totes les coses noves que hem après durant aquests dies, em vull quedar amb una: per seguir tenint el servei que ens ofereixen les petites botigues locals com la de la Laia, hem de seguir comprant-hi les coses de cada dia i els productes de proximitat. Només així encara hi seran el dia que les necessitem de veritat.

Susanne Schmelzer

Temps de coronavirus: fotografies

herbarium Scala Dei

C/ Rambla la Cartoixa, 7 · 43379 Scala Dei
Tel. 699 306 501 - 622 872 358
info@herbariumscaladei.com
www.herbarium-scaladei.com

ALQUIMIA

100% ECO

Festa Major

La Morera de Montsant

Divendres 4 de setembre

23:00h Concert de Miquel del Roig al local social

Dissabte 5 de setembre

12:00h Actuació d'un mag per als nens davant del local social

17:00h Gimcana familiar (inici a la plaça)

23:00h Havaneres amb rom cremat al local social

Diumenge 6 de setembre

9:00h Matinades i cercavila amb a3sons, Grallers de Reus

12:00h Actuació de Jaume Barri

13:00h Vermut i paella popular al local social

Dimarts 8 de setembre

9:00h Cercavila pel poble

12:00h Missa en honor a la Mare de Déu a l'església parroquial i processó

14:00h Concert de vermut a càrrec de Duet Elegance

2020

Scala Dei

Dijous 24 de setembre

10:00h Cercavila

12:00h Missa i processó en honor a la Mare de Déu de la Mercè

13:00h Concert de vermut

Dissabte 26 de setembre

11:00h Activitats infantils a la plaça del Priorat

17:00h Concurs de pastissos a la plaça del Priorat

18:00h Tirada de bitlles a la zona poliesportiva

Diumenge 27 de setembre

9:30 Excursió a la Pietat i esmorzar per als participants

17:00h Concurs de dibuix per a totes les edats

19:00h Recital de cançons amb Yuri Mestres

Les Comissions de Festes es reserven el dret de canviar, suspendre o modificar qualsevol acte si les circumstàncies ho requereixen.

Totes les activitats es realitzaran aplicant la normativa actualitzada de mesures de prevenció per evitar la propagació de la Covid-19.

FUSTERIAPINYOL.RICARDPINYOL @#FUSTERIA_PINYOL
fusteriapinyol@gmail.com

FUSTERIA PINYOL

Mobles

AVDA DEL PRIORAT, 17 CORNUDELLA DE MONTSANT
TEL. 679 19 04 97 · FIX. 977 82 10 29 (TARRAGONA)

Bar l'Únic

ENTREPANS / TAPES / CARN A LA BRASA

Carrer de la Font, 7
La Morera de Montsant
690 04 08 06

La fauna i la Covid-19

Històricament, la persecució humana sobre els animals va actuar, sense saber-ho, com una forma de selecció natural i va donar lloc a una fauna de característiques molt peculiars. En primer lloc, aquesta només va sobreviure en refugis ecològics abruptes o allunyats dels nuclis de població, que més o menys coincidien amb els espais protegits actuals. En segon

Senglars a Sant Vicenç dels Horts [Font: CCMA.cat]

lloc, es van seleccionar els individus que tenien por a l'ésser humà. Els valents eren eliminats i els porucs es van salvar. Els gens valents eren seleccionats desfavorablement i els gens porucs perduraven en la població. Així generació rere generació, convertim els animals en esquerps. Aquesta era la fauna de la que ens parlaven

en els documentals de Félix Rodríguez de la Fuente: animals rancis, difícils de veure, arraconats a l'alta muntanya i nocturns. Segurament aquesta fauna es trobava allà, no per gust, sinó per obligació. Ens hem passat mitja vida lloant aquests espais virginals on es trobava aquesta fauna, sense preguntar-nos per què els animals estaven allà i quina pressió han hagut de patir per exiliar-se a la part més inexpugnable del nostre territori.

El temps ha anat passant lentament, i l'èxode de la població pagesa i ramadera cap a la ciutat, durant aquests darrers setanta anys, ha donat per a molt. Els camps de conreu, els horts i les vinyes, per mitjà de la successió ecològica natural, han passat a convertir-se en una nova natura amb superfícies arbrades i menys espais oberts. La fauna ha començat a sortir progressivament dels refugis salvatges i allunyats, per anar recuperant espais que, intrínsecament, li eren favorables però que els havien estat vetats per la persecució humana. Les espècies, que antigament eren eliminades sense pietat, ara comencen a fer-se diürnes i volten pels pobles

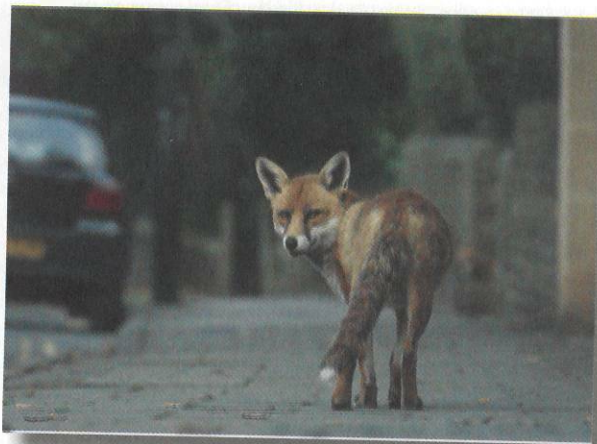
Cabirol en un carrer d'Arenys de Munt [Font: Pep Torrent]

i ciutats. És a dir, tornem a recuperar els animals que en altres temps estaven confinats a les gàbies d'or dels paisatges abruptes i idíl·lics.

Tot això, ens porta a posar en el veritable context històric i ecològic les darreres observacions de fauna silvestre que s'han produït prop de les concentracions ur-

banes. Sobretot en aquests darrers temps de reclusió. Observacions, que en els últims anys i sense aquest malson del confinament, han estat cada cop més freqüents. La quarantena per la Covid-19 ha obert un nou espai per a la fauna silvestre: les metròpolis, les poblacions, les urbs, les ciutats. Hi ha cabirols trotant per Ciudad Real, ànecs passejant per Saragossa, cabres salvatges a pobles d'Albacete o senglars en carrers cèntrics de Barcelona, i també

llops i óssos en localitats de nord de la Península. Val a dir, que la majoria dels vídeos que han estat circulant per les xarxes socials són una enganyifa: o bé són anteriors al període de confinament o bé no tenen res d'excepcional. El meu pare comenta que caçar un senglar a La Morera, quan era jove, era un fet

Guineu urbana a Bristol, UK
Font: Sam Hobson/Minden Pictures]

Ôs bru regirant escombraries en una ciutat d'Eslovàquia

[Font: CEN]

destacat. Cal recordar que aleshores tot el terme estava conreat, no hi havia gairebé boscos ni matollars, i de qualsevol pam de terreny se'n treia profit. Ara els senglars han augmentat exponencialment les seves poblacions al camp i passen tranquil·lament pels carrers i places de les grans ciutats.

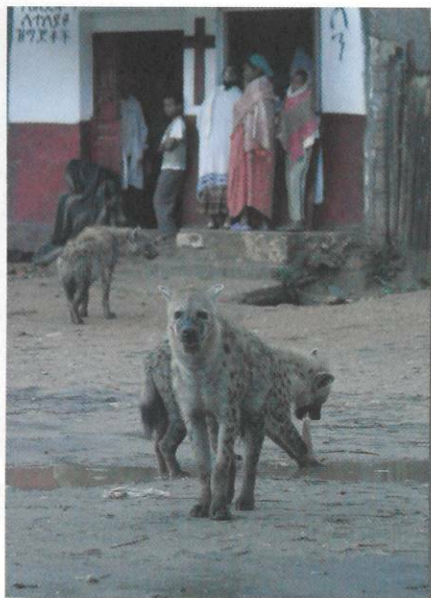
Amb un problema de superpoblació de senglars a la Península, ja feien incursions esporàdiques en nuclis urbans abans de la quarantena. La tolerància dels senglars a la realitat urbana es desenvolupa de forma transgeneracional, conforme els senglars van naixent en zones més properes a les ciutats.

No obstant, si que és veritat que alguna fauna ha penetrat una mica més del que és habitual en determinats nuclis de població. L'exploració de l'entorn és un impuls intrínsec a la fauna silvestre. Quan hi ha un nínxol ecològic disponible, s'ocupa. La reducció del trànsit i de la presència humana han diluït les barreres habituals d'accés a la ciutat. Sense elles, queda desprotegit un espai molt atractiu, amb una gran dis-

Lleopard als suburbis de Bombai (Índia)

[Font: Ranjeet Jadhav]

Hienes als carrers de la ciutat d'Harar
(Etiòpia) [Font: Marcus Baynes-Rock/
Macquarie University]

ponibilitat d'aliment, les escombraries, i segur per l'absència de predadors naturals i de caçadors. La prova és que aquests nous visitants estan apareixent en totes les ciutats del món que han imposat el confinament pel coronavirus.

Segurament, quan retornem a la normalitat aquest animals retrocediran cap els seus espais habituals, quan els humans tinguem més mobilitat i tornem a ocupar carrers i carreteres. Poc importa ara això. El que ens ha de quedar clar és que aquesta fauna no ve de lluny. Tot i que molta gent ho ignora, aquest animals ja estaven per les rodalies de pobles i ciutats. No a causa del temps que hem estat confinats, sinó en un llarg procés de recuperació de

l'espai natural, pèrdua de por i aproximació a les zones humanitzades. Tres o quatre mesos són poc temps perquè es produeixin canvis en el patró de comportament dels animals, aquest és un procés que porta dècades gestant-se.

Les mesures de confinament humà faciliten l'expansió dels animals, però repeteixo aquestes imatges ja es produïen anteriorment amb certa regularitat. La diferència és que el nou escenari s'ha convertit en una oportunitat única per observar com evoluciona la fauna silvestre amb la nostra presència reduïda a mínim. La no presència d'escaladors, ni vols en parapent, ni helicòpters, ni res, pot comportar un màxim de pollets de rapinyaires rupícoles que aixequen el vol. On hi hagi projectes per recuperar espècies amenaçades, es poden veure beneficiats per la reducció de la presència humana, però també es preveu que els perjudiqui, com als voltors, que els restaurants hagin tancat i hi hagi menys carronya per a alimentar-los. Els efectes de la reducció del trànsit marítim sobre el mamífers marins es podran veure en el futur, encara que es descarta que el soroll submarí hagi disminuït considerablement perquè el transport de mercaderies ha continuat vigent. Per al linx, no es creu que hi hagi grans variacions, perquè ja habita en àrees poc poblades i perquè l'agricultura

i la ramaderia continuen actives. Això sí, no celebrar-se la romeria de "El Rocío" li haurà anat de perles.

Però no plou mai a gust de tothom. Una altra història serà el que ha passat amb els animals que ocupen habitualment les ciutats i que es beneficien de la presència de l'home. A la majoria de la fauna no li ha influït el confinament o no li influirà gaire, però sí que ho farà en els animals que viuen dins de les ciutats, com els coloms, les cotorres, i els petits rosegadors, la base de l'alimentació dels quals són les restes que deixa la gent. Si no hi ha gent al carrer no hi ha menjar. Els ànecs que s'estaven als estanys i rebien les molles de la gent, ara han hagut de buscar-se l'aliment. Els gats semi-domèstics que viuen en colònies en parcs, ho han passat malament, encara que han seguit tenint accés a rosegadors i aus. Alguns ajuntaments han permès com a excepció a l'estat d'alarma la seva alimentació, tot i que quan s'alimenten coloms o gats, mantenim nivells artificialment elevats d'una espècie i això té efectes negatius sobre d'altres.

En general, s'espera que durant aquesta primavera confinada, la fauna tingui un major èxit de reproducció perquè ha tingut menys molèsties. El que està succeint té un efecte balsàmic per la gran fauna amenaçada i no tant per a generalistes i oportunistes del món animal. Per primera vegada estem tenint una absoluta tranquil·litat en zones de fauna protegida, però al mateix temps, hi ha hagut constància de l'actuació de furtius perquè els serveis de vigilància forestal estan sota mínims.

El medi urbà està en constant expansió i any rere any engoleix extenses zones naturals. La fauna ja és aquí, una altra cosa és que la vegem. La gent està descobrint que a la ciutat viuen animals. Els animals no distingeixen entre natura i medi urbà, i, a la mínima que s'obre una finestra, aprofiten per explorar.

Joan Barrull i Isabel Mate
Biòlegs

- TOT TIPUS DE SERVEI PER AL SEU AUTOMÒBIL
- VENDA DE VEHICLES NOUS I SEMINOUS
- XAPA I PINTURA
- REPARACIÓ I VENDA
- TRACTORS I MAQUINÀRIA AGRÍCOLA
- VEHICLE DE CORTESIA

SAHARA 4X4

TOT EN ACCESSORIS I
TUNING PER EL 4X4

POL. IND.

LES SORTS PARC. 14,
ALFORJA

977 81 65 12

POL. IND. LES SORTS PARC. 14, 43365 ALFORJA
www.jordicars.com • taller@jordicars.com

648 85 72 27

www.sahara4x4.com
alforja@sahara4x4.com

LABADIA
agrobotiga

Plaça del Priorat, 6
619 316 289
agrobotigalabadia@gmail.com
La Morera de Montsant

El projecte de Biodiversitat Cultivada al Parc Natural de Montsant permet la recuperació de varietats hortícoles tradicionals oblidades

En aquesta edició us volem explicar el Projecte de Biodiversitat Cultivada iniciat al Parc Natural de Montsant el 2017, que d'alguna manera pretén reivindicar la varietat, singularitat i potencialitat de les varietats d'horta i arbres fruiters del territori que corrien el risc de caure en l'oblit. D'alguna manera es vol posar en relleu tota aquesta biodiversitat cultivada i que esdevingui, en el temps, un actor més al circuit de comercialització, com a mínim, amb tot un seguit de productes d'origen local que puguin crear sinergies positives entre productors i consumidors alhora que es pretén facilitar el traspàs generacional per no perdre sabors únics associats a aquestes varietats no comercials.

En l'actualitat, al paisatge agrícola de la zona del Montsant hi predomina la vinya i l'olivera, mentre que l'horticultura s'ha vist reduïda als horts domèstics. En els horts, tal i com passa de manera generalitzada en tota l'horticultura catalana, les varietats tradicionals s'han vist desplaçades per les varietats comercials (Casals et al., 2017). Aquest desplaçament ha sigut provocat principalment pel major rendiment i la homogeneïtat que presenten les varietats comercials, encara que sovint en detriment de la qualitat sensorial. Però en el cas de la zona del Montsant, i en general en el que podríem anomenar horticultura d'autoconsum, aquest desplaçament ha sigut causat en bona part per l'ús progressiu de planter comprat a planteristes, que simplifica les feines de l'hort, al no haver de multiplicar les llavors any rere any. Això ha provocat la desaparició de moltes de les varietats hortícoles que tradicionalment es cultivaven a la zona del Montsant, accelerant els processos d'erosió genètica que es produeixen de manera generalitzada a l'agricultura moderna (Gepts, 2006; van de Wouw et al., 2010).

Cal remarcar, però, la importància de les varietats tradicionals d'un territori, ja que aquestes presenten una bona adaptació a les condicions edafoclimàtiques de la zona d'origen i a més presenten una certa resiliència, pel que són capaces d'absorbir les oscil·lacions ambientals habituals en la zona, garantint un mínim de producció (Casañas et al., 2017). Aquestes característiques les fan de gran interès en una agricultura poc intensificada o de baixos inputs (Berg, 2009). Per altra banda, algunes varietats tradicionals presenten característiques sensorials o nutricionals destacades, que els atorguen un valor afegit.

Doncs bé, l'any 2017 es va iniciar aquest Projecte de Biodiversitat Cultivada, seguint la línia, d'un dels objectius de l'Estratègia Catalana del Patrimoni

Natural i la Biodiversitat, que pretén descriure, conservar i registrar aquestes varietats locals d'interès agrari a Catalunya. Aquell primer any del projecte es va realitzar una recerca intensiva de llavors d'espècies d'horta i d'arbres fruiters que eren poc conreats, poc coneguts i que corrien el risc de perdre's de cara a generacions futures. Vam recopilar 39 espècies d'horta i 40 espècies d'arbres fruiters a partir d'un treball de camp, que va incloure entrevistes amb agricultors de la zona que conservaven algunes llavors. Eren pocs pagesos, alguns de més de 90 anys, els qui havien conservat aquestes varietats: el tomàquet de pebrot i la fava de la reina mora de la Vilella Baixa; l'enciamet de sucre i la carabassa de violí de La Bisbal de Falset; el fesol del carall de Poboleda, la safanòria roja i l'enciam de carxofeta de Cabacés i moltes varietats de tomàquets: Còrsega de Montsant, d'amanir de la Bisbal, del Pebrot, de Benach...entre d'altres. Posteriorment durant l'any 2018 vam treballar aprofundint en el coneixement de 30 espècies d'horta trobades amb el suport de la Fundació

Imatges d'algunes de les varietats

Miquel Agustí, duent a terme la caracterització genètica de les llavors i la seva plantació controlada, per multiplicar les existències, amb l'objectiu de disposar d'un reservori de llavors tradicionals suficient per reintroduir-les a camps de conreu del Priorat i el Montsant. Les llavors multiplicades s'emmagatzemaren al Banc de Germoplasma de l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona (ESAB-UPC), en condicions de temperatura i humitat adients per garantir-ne la conservació a llarg termini. Es van identificar una trentena de varietats que preveïem poder reintroduir de nou amb el suport d'agricultors de la zona i aprofitar el valor afegit d'aquests cultius tradicionals locals per a la dinamització econòmica del territori. El novembre de 2018, a la seu del Parc Natural de Montsant, es va realitzar una jornada de Biodiversitat cultivada, organitzada en el marc del Pla anual de transferència tecnològica. Era una jornada divulgativa i participativa sobre la biodiversitat cultivada a Montsant, en la que es van exposar els resultats d'aquest treballs realitzats durant aquell any 2018. L'objectiu era posar en valor les varietats tradicionals hortícoles trobades l'any anterior i que durant aquell any havien estat caracteritzades, multiplicades i conservades

per la Fundació Miquel Agustí i que, a partir d'aleshores, convenia difondre pel seu coneixement i decidir entre tots les futures línies de treball per tal de conservar aquesta riquesa de biodiversitat en varietats hortícoles. Finalment, l'any 2019 i 2020 la idea principal era la difusió i promoció d'aquest projecte de Biodiversitat cultivada, amb l'objectiu de dinamitzar el sector

Cambra de germinació i cambra del banc de germoplasma

productiu i crear un grup de treball responsable de l'agrobiodiversitat a la zona "La safanòria", que agrupa un conjunt de persones voluntàries que volen donar continuïtat a la iniciativa impulsada pel parc. S'han realitzat diverses accions per tal de difondre el patrimoni genètic de Montsant i garantir-ne la conservació així com la promoció de varietats tradicionals singulars, amb suport del Banc de Terres del Consell Comarcal del Priorat.

Principals accions realitzades:

- Publicació d'una enquesta per recollir els interessos dels agents del territori respecte al germoplasma estudiat el primer any.
- Distribució gratuïta de llavor de les varietats recuperades a les persones interessades.
- Distribució gratuïta de planter en diferents jornades de treball que ha tingut molt bona acollida al territori, doncs l'adquisició de planter de varietats tradicionals ha despertat molt d'interès.
- Disseny de material divulgatiu: cartells de les varietats més importants, a distribuir entre agents del territori.
- Informar els agents del territori de la creació del grup de treball "La safanòria"
- Organitzar dues sessions de treball (cicle de primavera/cicle d'estiu) amb les persones interessades i coordinar les tasques de regeneració de material vegetal amb el grup "La safanòria"
- Editar una guia de regeneració de material vegetal.

- Crear un grup d'assessorament, a través de Whatsapp o correu electrònic, que permeti als usuaris resoldre dubtes agronòmics sobre els cultius experimentals.
- Organització, durant el cicle de cultiu, d'un taller pràctic d'obtenció i conservació de llavor de les espècies estudiades.
- Promoure i coordinar 2 parcel·les demostratives ubicades a l'àrea d'influència del Parc Natural de Montsant.
- Producció de planter de les varietats seleccionades i distribució als agricultors col·laboradors per la seva producció amb finalitats comercials.
- Organització d'una jornada de portes obertes a les parcel·les experimentals d'aquests agricultors col·laboradors.
- Seguiment tècnic dels cultius experimentals.
- Organització d'un tast de les varietats cultivades, en el marc de la Fira de la Tomaca del Priorat, la qual té el seu origen en aquest Projecte de Biodiversitat Cultivada.

Sessions de treball amb les persones interessades

Parc Natural de Montsant

Fira de la Tomaca del Priorat a Falset

El gats de carrer dels nostres pobles

A la gran majoria de pobles i ciutats, els gats formen part de l'entorn. Alguns són gats que tenen casa i amo, però molts són els que es diu gats assilvestrats, és a dir, gats de carrer.

A La Morera i a Scala Dei, fa uns anys que alguns veïns hem començat a cuidar els gats de carrer, donant-los menjar, portant-los al veterinari per esterilitzar-los i també procurant que estiguin sans. Entre els dos pobles hem identificat diferents colònies, en total hem comptat uns 50 gats. Tenir gats al carrer que estiguin sans és un benefici pel poble, ja que contribueixen al control d'algunes plagues, com ara ratolins o rates. No obstant, per evitar una sobrepoblació, aquestes colònies de gats assilvestrats s'han de gestionar i el primer pas per tenir una població sana i controlada de gats és la seva esterilització, tant de les femelles com dels mascles.

Després de l'esterilització, es retornen al seu entorn, per tant aquest mètode de gestió és conegut amb el nom CER (Captura / Esterilització / Retorn). És la manera més ètica i a la vegada la més efectiva de gestionar i reduir les poblacions felines del carrer. Al nostre municipi, comptem amb

la col·laboració d'uns voluntaris, de l'Ajuntament i d'un veterinari implicat en projectes de gestió de colònies de gats en zones urbanes, el Jaume Ciré. Entre tots hem pogut esterilitzar gairebé la meitat dels gats en els dos últims anys. Els gats operats es poden identificar fàcilment, ja que porten una marca a l'orella: les femelles a l'orella esquerra i els mascles a l'orella dreta.

Mascle operat, marca a l'orella dreta (Squat, viu a Scala Dei)

Ens voleu ajudar en el projecte "Gats dels nostres pobles" i voleu saber com? Aquí trobeu algunes idees:

- Si trobeu un gat abandonat carinyós al carrer: aviseu nos! El podeu adoptar i us podem ajudar a la hora de capturar-lo i fer-li l'adaptació a una casa, en uns dies els gats mimosos s'adapten i fareu una bona acció.
- Si trobeu un gat malalt aviseu la Susanne (Tel: 652 66 94 03) i organitzarem la captura perquè no contaminin els gats sans.

Seguirem amb el programa d'esterilització per poder tenir en un futur colònies de gats de carrer sans, amb una població controlada i que puguin conviure amb tots els veïns.

L'equip de voluntaris "Gats dels nostres pobles"

— Celler —
PASANAU

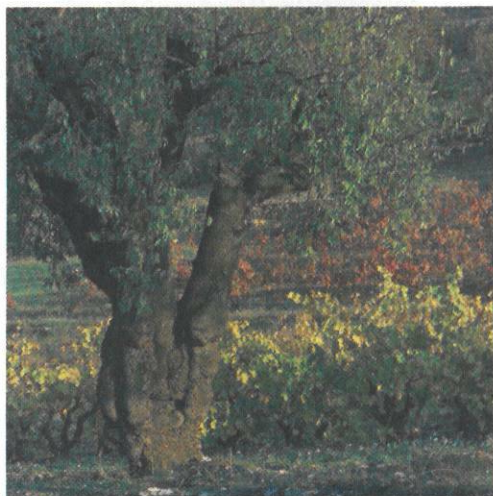
C/ La Bassa s/n - La Morera de Montsant
977827202 - cellerpasanau@gmail.com

www.cellerpasanau.com

@cellerpasanau

El Banc de terres del Priorat

El Banc de terres del Priorat, gestionat pel Consell Comarcal, es va crear amb la finalitat d'esdevenir un servei de dinamització i suport a la gestió de l'espai agrari, amb la funció de mediació entre persones propietàries de finques susceptibles de ser aprofitades i persones que volen recuperar-les mitjançant acords (parceria, arrendament, cessió...).

Tot i que va començar a treballar de portes endins el gener de 2019, no va ser plenament operatiu fins al mes d'octubre de l'any

passat. El Banc de terres

compta amb assessorament jurídic especialitzat en contractes de creureu, per garantir la seguretat jurídica dels acords per a ambdues parts.

Aquest projecte està inclòs en el Programa Estratègic de Competitivitat Territorial (PECT) Priorat-Montsant-Siurana, que compta amb el finançament dels fons FEDER de la Unió Europea i que coordina el Consell Comarcal del Priorat a través de l'Oficina del Paisatge. Alhora, és una iniciativa inclosa, com a actuació, en el Sistema de Gestió del Paisatge, que s'ha desplegat en el marc de la candidatura *Priorat-Montsant-Siurana, mosaic mediterrani* a Patrimoni Mundial de la UNESCO.

En paraules de Xavier Gràcia, president del Consell Comarcal, "aquesta és una iniciativa fonamental en una comarca rural i envellida com la nostra on la continuïtat de l'explotació agrícola és essencial per al nostre futur, amb la qual cosa les institucions hem de posar-hi el coll i buscar solucions imaginatives".

El Banc de terres esdevé, doncs, una eina més en aquest Sistema de Gestió que, en l'àmbit agrícola, col·labora amb el Fòrum agrari, que treballa en la definició i reforç del model agrari propi i la caracterització dels instruments que li donin continuïtat. Dos elements d'una mateixa eina al servei de la pagesia.

Com funciona el Banc de terres?

El funcionament del Banc de terres és ben senzill, però personalitzat cas per cas. És per això que cal posar-se en contacte amb el seu equip tècnic i, si s'escau, concertar una entrevista personal.

Què em poden demanar i quin ús es fa de les meves dades?

Si sou persones propietàries de finques rústiques, caldrà situar on es troba la vostra parcel·la, conèixer les seves característiques i saber els vostres condicionants, requeriments i dades de contacte. Si l'equip tècnic ho considera necessari, es programarà una visita al camp. Amb el contacte de la propietat i les parcel·les caracteritzades s'anirà construint un inventari cartogràfic i una base de dades amb finques susceptibles de ser aprofitades/recuperades a escala comarcal. Les dades personals i concretes de la finca no es faran públiques, però són imprescindibles pel bon ús i funcionament intern del projecte. Sempre que la propietat ho vulgui, les finques podran ser retirades de la base de dades.

Si sou persones interessades en realitzar qualsevol aprofitament rústic o projecte agrari i no teniu terres, caldrà conèixer quines són les vostres inquietuds i necessitats, i en aquest cas, si que és imprescindible concertar una entrevista amb l'equip del Banc de terres. Si us cal assessorament per completar el vostre projecte o activitat us adreçaran a l'entitat o persona que us pugui ajudar en cada cas.

Fets aquests primers tràmits de presentació, ja sereu formalment persones usuàries del Banc de terres, i passareu a formar part d'una borsa d'agricultors, ramaders, pastors, llenyataires i d'altres aprofitaments possibles del sòl rústic i forestal. Des d'aquesta borsa se us anirà informant de finques disponibles pel vostre interès. Sempre que ho desitgeu, us podreu donar de baixa del servei.

Hi ha condicions i normes?

Heu de saber que el Banc de terres, amb el consens del Fòrum agrari del Priorat, està regulat per un reglament que intenta respectar el màxim possible el model d'empresa agrària, societat i paisatge que singularitza la nostra comarca. En aquest sentit, per poder ser usuari final del Banc de terres, caldrà respectar aquest reglament. No es permetran activitats agràries intensives, activitats il·legals, gestió forestal no sostenible, ni l'entrada de grans empreses agroalimentàries, ja que el que es vol prioritzar és la gent jove, l'empresa agrària familiar, el model cooperatiu, les dones... i les activitats no agressives amb l'entorn, que permetin avançar cap el desenvolupament sostenible del territori.

Què passarà amb les meves terres?

El següent pas serà creuar la informació entre diferents persones usuàries, per tal de trobar punts d'encontre entre elles: propietàries i demandants de terres.

En el cas de no trobar coincidències, en un temps prudencial i si s'escau, es podran publicar ofertes específiques a través dels canals de comunicació habituals del Consell comarcal. Aquestes ofertes mantindran l'anonimat de les persones usuàries i situacions concretes de les finques.

En el cas de trobar coincidències entre necessitats i condicions, es passarà a fer la presentació formal entre persones usuàries del Banc. A partir d'aquest moment, s'inicià un procés de mediació i negociació entre les

parts. Si la relació flueix, s'hauran d'acabar formalitzant els acords verbals, en un document legal. Si no hi ha entesa es retornarà al punt d'inici.

Quines garanties té el procés?

La principal garantia és la seguretat jurídica. El Consell Comarcal del Priorat, ha contractat el servei d'un gabinet jurídic que formalitzarà els acords entre persones propietàries i demandants de terres, sense cap cost addicional per a les persones usuàries del Banc. Així doncs, per finalitzar el procés caldrà fer la redacció i signatura d'un acord formal.

Quina tipologia d'acords es poden fer?

Cal saber que existeix una llei de contractes agraris, amb uns models mitjanament estandarditzats (LLEI 1/2008, de 20 de febrer, de contractes de conreu) que entre d'altres, garanteix un procés de mediació i arbitratge entre les parts acordants, en cas de conflicte litigiós. Mitjançant una junta del Departament d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya especialitzada en aquest tema. La tipologia de contractes que incorpora la llei, amb algunes excepcions, exigeix una durada mínima de 7 anys en els que s'inclouen l'arrendament, la parceria i la masoveria. I amb una durada mínima de 5 anys s'inclouen els contractes de pastura.

Tot i això, els acords entre les persones usuàries del banc són lliures en temps, clàusules i condicions. Poden incloure també, acords de cessió d'ús i custòdia. L'únic acord no possible serà la compra-venda directa.

Hi ha serveis complementaris inclosos?

El Consell Comarcal del Priorat, té un seguit de serveis adreçats a la població que es poden demanar de forma complementària a la sol·licitud d'entrada al Banc de terres. Aquests serveis són: Ocupació i empresa, Borsa d'habitatge, Serveis Tècnics, Punt d'Informació Cadastral, Emissions de certificats digitals i Joventut.

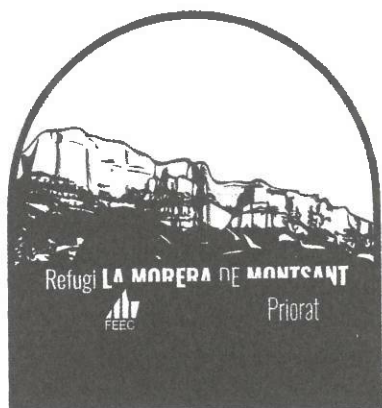
Com em puc fer persona usuària del Banc de terres?

Donar-se d'alta com a persona usuària del Banc de terres és un tràmit senzill, que pot fer-se tant a la seu del Consell Comarcal del Priorat, a Falset, com als ajuntaments de la comarca. La fitxa d'usuari, ja sigui com a propietari o demandant, també es pot descarregar de la pàgina web del projecte: Consell Comarcal del Priorat: <http://pectpriorat.cat/operacions>. Si necessites més informació, o parlar amb l'equip que gestiona el Banc de terres no dubtis a contactar amb el Consell Comarcal del Priorat al 977830119, o enviar un correu electrònic a bancdeterres@priorat.com. T'esperem!

Consell Comarcal del Priorat

REFUGI

LA MORERA DE MONTSANT

- Descans
- Menjars casolans
- Activitats guiades
- Informació

c. Major, 6
info@refugimoreramontsant.com
977 530 620
619 737 201

LA CONRERIA *d'Scala Dei*

VINS DENOMINACIÓ D'ORIGEN QUALIFICADA PRIORAT

Visites guiades i tast de vins.

Per reserves:

Tel 977 827 055

www.vinslaconreria.com

Seguir Fent Poble

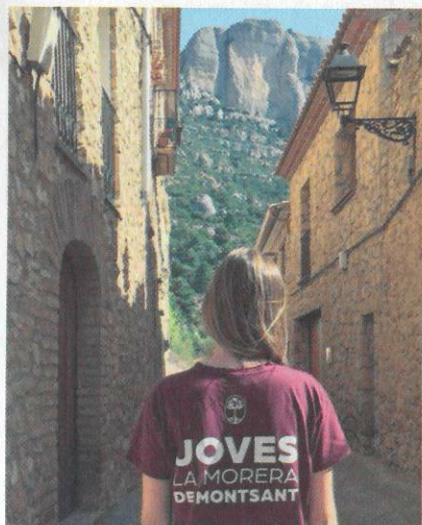
Des del Grup de redacció, ens han donat l'oportunitat de presentar-nos a El Llibret d'enguany per donar-nos a conèixer. Durant els darrers anys, la nostra colla ha pujat amb molta empena i dedicació per prestar un servei amb la finalitat de seguir fent poble. Des de fora pot semblar només un relleu generacional, però aprofitant aquest canvi hem volgut fer un pas endavant i, per adaptar-nos a les demandes legals, enguany hem iniciat els tràmits per constituir-nos com a **Associació de Joves de la Morera i Scala Dei**.

Què significa passar a ser una Associació de Joves?

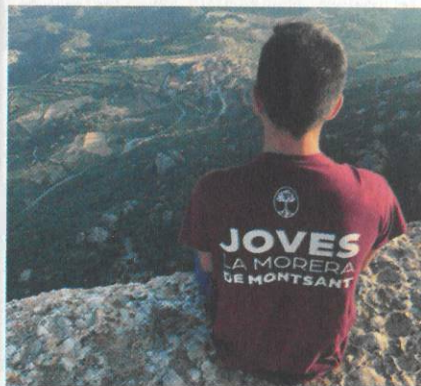
Primer de tot, ens dona una empara legal i ens proporciona més independència econòmica per tal de tenir més dret a subvencions. Tots aquests possibles nous ingressos es reflectiran al poble en millors esdeveniments culturals, esportius i socials durant la Festa Major i al llarg de l'any. A més a més, aprofitarem el teixit organitzatiu de l'Associació per regir-nos com un sistema assembleari, on abans de prendre decisions escoltarem totes les veus i opinions dels nostres integrants.

Qui som nosaltres?

Formem part d'una colla diversa

Vista des del carrer de la Font mirant la Falconera.

Vista del poble des de la roca Falconera.

i ben cohesionada, tot i que ens dediquem a camps professionals força diferents. Amb tot això, sabem potenciar les habilitats individuals de cadascú per tal de donar el millor de cara al grup, i tot per un objectiu comú: **SEGUIR FENT POBLE**.

Què proposem?

Amb aquesta idea en ment, i amb la comunicació com a eix transversal, proposem fer-vos partícips d'aquesta nova etapa que enguany encetem.

Joves de la Morera de Montsant, Festa Major 2019. D'esquerra a dreta: Soraya Martínez, Marta Molina, Àlex Franquet, Montsant Prats, Joan López, Anna Franquet, Judith Vinyes, Sabí Peris, Joan Dalmau, Joan Franquet, Arnau Guinovart, Aleix Duran, Francesc Prats, Pau Alcubilla, Jordi Frascuet, David Franquet, Tània Blanch, Enric Franquet.

Per aquesta raó volem escoltar la veu del poble amb un diàleg proper i fluid. Una de les primeres accions que farem serà crear una bústia de suggeriments. També tenim present fer com a mínim una reunió a l'any amb tot el poble, per tal de presentar el que farem, els resultats obtinguts i saber el que en penseu. A més a més, creiem que és essencial potenciar els establiments i talent del poble, així com el producte local o de quilòmetre 0, essent una de les pedres angulars del nostre projecte. Un bon exemple, seria l'últim sopar de Sant Joan, que va funcionar molt bé donades les circumstàncies per la COVID-19.

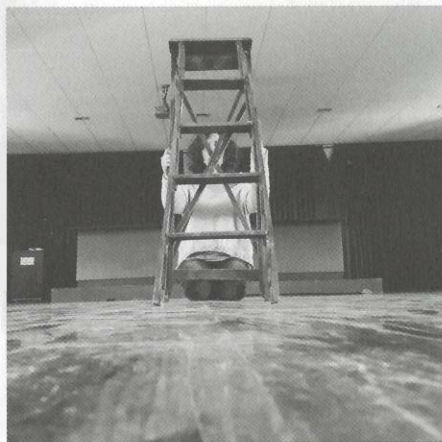
Pugem amb les piles carregades i moltes idees noves i creiem fermament en aquest projecte. Per això ens agradaria comptar amb la col·laboració de totes i tots per tirar endavant i complir les expectatives que recauen sobre les nostres espatlles.

Per últim, us volem donar les gràcies per tots els bons moments que hem compartit com a poble durant aquests anys de Comissió de Festes, i esperem tenir molts encerts en aquesta nova etapa. Moltes gràcies!

Us desitgem una bona Festa Major i que gaudiu d'aquests dies tan especials en un any tan atípic. Ens veiem pel poble!

Atentament,
Associació de Joves de la Morera i Scala Dei

Scala Terrae, una escala que baixa per ser a lloc amb el lloc

En aquest breu article, parlaré d'algunes de les reflexions que sorgeixen del projecte artístic titulat *Scala Terrae*. Un projecte que fa dos anys que vaig construint i que s'emmarca en la proposta "*Priorat en Persona Arts Visuals*" promoguda per l'Associació Addend de la Morera de Montsant. *Scala Terrae* és un projecte que es va construint a ritme lent i que proposa endinsar-se des d'una realitat local, a alguns dels modes de comprensió, percepció i relació amb el territori que emergeixen de la creació artística realitzada

al lloc. Un plantejament necessari per comprendre les interpretacions que es desprenen del territori des d'ell mateix i que podria aportar elements per a futures comprensions i representacions del lloc que tinguin més a veure amb les seves qualitats.

Us aproximaré també a algunes de les reflexions que des de les arts, van sorgint del projecte i que properament s'ampliaran en una acció compartida i una producció audiovisual, amb la intenció de contribuir a repensar els llocs des de la seva especificitat. Així, començaré situant la temàtica, per posteriorment citar alguns exemples específics locals que ajudin a veure més clarament els matisos de la relació creativa amb el territori.

Darrere la representació

Franco Farinelli, és un geògraf italià que entre moltes altres coses, parla de com generalment, quan ens enfrontem a un espai a través d'una representació, acabem veient aquest a través de la representació mateixa i no la pròpia realitat en sí. Aquí encetaríem un debat sobre si existeix una realitat que no estigui mediada per una interpretació prèvia, però el que aquí ens interessa és com Farinelli ens parla des del seu àmbit d'estudi, de com els mapes, la cartografia, ha estat creada al llarg de la història seguint models polítics i ideològics basats en el domini, la possessió, la frontera i el límit. Models implícits en una gran part de representacions que es realitzen sobre l'espai. Aquest aspecte que segurament tots tenim present, implica molts matisos a veure amb la fixació (per part d'un poder dominant) d'un territori mòbil i canviant que no presenta unes característiques úniques i uniformes.

Anna Pavord en un interessant llibre en anglès titulat *Landskipping* que es podria traduir com Paisatgisme, parla de les relacions amb el paisatge al llarg dels segles. Pavord, parla de com en el seu context, el paisatgisme es comença a construir en una Anglaterra del segle XVIII que inicialment escrivia la paraula paisatge en forma alemanya – *landschap* – un terme que a poc a poc s'acabaren apropiant els pintors que juntament amb escriptors i poetes, crearen un vocabulari específic i una manera concreta de mirar els

llocs caracteritzada entre d'altres coses per la representació d'escenaris capturats des d'un únic punt de vista.

Darrere els inicis del paisatgisme, trobem una relació de classe social així com una posició determinada vers el lloc basada en la mirada, el punt de vista i la distància. Aquesta incipient relació paisatgística, anava parell amb l'ús d'artilugis òptics que mediaven una relació visual (d'imatge) amb el territori. Una relació que té molt a veure amb els inicis de la fotografia i la necessitat de fixar el moviment. Una mirada que ens ha arribat fins ara i que ha mediat determinades comprensions i relacions amb el territori.

Així, ens trobem amb la progressiva construcció d'una relació amb el lloc mediada per diferents aspectes. Una relació que ens ha portat en l'actualitat a una gran paradoxa que tal i com comenta Farinelli, ha capgirat la representació i el que és representat. D'aquesta manera, hem arribat a l'extrem de ser en el sentit invers on la representació acaba sent més dominant que la realitat mateixa que representa, on ja no és la imatge la que representa el lloc sinó que el lloc s'acaba fent seguint el codi de la imatge. I així arribem a l'escenari actual de consum visual dominant i extenuant d'imatges que tot i la seva gran quantitat, acaben sent clarament uniformes (si voleu fer una prova ràpida, sols cal que cerqueu al Google imatges de dues comarques, per exemple Priorat i Solsonès i mireu quin tipus d'imatges apareixen). Així, ens podem plantejar fins a quin punt quan es creen representacions del territori, media una imatge hegemònica que ajuda a construir el lloc en semblança a d'altres llocs.

Però si tenim clar que no tot és representació i que possiblement les imatges que es desprenen del territori estan pensades més de cara enfora que de cara endins, ens plantegem: on queda la realitat creativa local? Aporta aquesta altres maneres de comprendre el territori? Les relacions locals amb el lloc demanen altres formes de representar-lo que les merament

visuals? Què ens diu del lloc la producció artística feta al lloc? Existeix un Fer local que igual com algunes paraules locals encara es conserva?

Tot seguit, presento molt breument a través de tres exemples d'artistes que han creat al territori, tres relacions diferents amb el lloc que conformen relacions creatives amb aquest. La relació creativa parla de posició, d'actitud, de tracte, de donar i rebre, de diàleg (entre molts aspectes). Si cerquem modes de representar-nos

que tinguin més a veure amb

les qualitats de qui som i on som, hem de tenir present les qualitats de com hi som. Segurament d'aquestes qualitats en dependrà el retorn que n'acabem tenint.

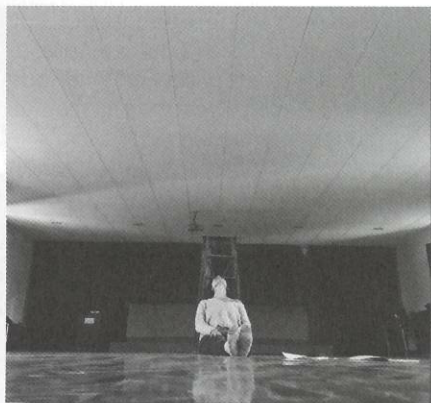
Forma. La relació paisatge

A principis del segle XX, Ignasi Mallol i Joan Rebull, amb els alumnes de l'escola de Tarragona (en aquella època la Generalitat subvencionava les classes de pràctica del paisatge), pujaven a Cornudella per realitzar sessions de pintura de paisatge a l'aire lliure¹. Amb l'arribada del bon temps, Cornudella podia veure joves que traginaven, (amb l'ajuda de nens del poble a qui donaven alguns cèntims), caballets, tamborets i tots els estris necessaris per pintar a l'aire lliure.

Els pintors de paisatge s'instal·laven en un punt concret del territori i durant hores i varies sessions de treball, anaven reproduint a les seves teles l'escenari que observaven. Actualment gairebé no en trobem de pintors que s'estiguin a l'aire lliure hores i hores. Em pregunto si el fet d'estar tant de temps en un lloc concret, deixa impregnats els estats que allà es viuen. Em pregunto què hi deien els veïns i veïnes? Què hi diria el camp representat? Se sent cuidat el lloc quan és dibuixat?

La relació paisatgística amb el lloc no deixa d'implicar una relació visual distant, una relació estètica. El lloc s'acostuma a copsar en termes de bellesa des d'una certa distància i la implicació en els seus matisos sovint queda lluny. Així el lloc és forma, imatge, continent. Una relació on no hi caben els sons, o els moviments, o les especificitats que normalment no són visibles i requereixen altres sentits per captar-les. Cal ser fora per representar un paisatge, cal distanciar-se. Per representar la forma de les muntanyes i els

¹ No m'entretindré aquí a citar la gran quantitat de pintors que en aquell moment eren presents a la comarca.

elements que conté l'escena, no és necessari conèixer la sonoritat local. El paisatge generalment és representat per desplaçar-ne la seva aparença, per traslladar aquesta a un altre context, una casa, un museu, un local... on viurà independent del lloc on s'ha realitzat per evocar la visualitat des de la que s'ha creat.

Color. La relació tintòria

Sara Duchow és una artista americana que fa uns anys es va traslladar amb el seu marit al Priorat. Al Priorat, Sara coneix

les plantes tintòries locals de les que extreu un color que després utilitza per a les seves creacions. El procés de tenyir és diferent del procés de pintar. El color s'extreu d'un procés lent i meticulós de contacte entre la planta, l'aigua i el suport que es vol impregnar. Un contacte que demana temperatura i llum. En el procés de tenyir, és la planta la que desprèn el seu color en una immersió tèbia. Així en un procés de tintura no es cerca la semblança amb la forma sino que s'espera un color.

Els colors que emanen del procés de tenyir amb el temps perden força, i és que el color continua viu encara que s'hagi després de la planta per anar a la roba o al paper. Així, el procés actua amb més direccions que la unidireccional de la intenció per ser amb els elements i els seus temps. Una relació tintòria requereix un tempo, una observació, un procés i un coneixement. Aquí no trobem una forma definida sinó el resultat d'un contacte.

Atmosfera. Un espai en l'espai

De tots és conegut que Joan Miró passà estius de la infantesa a casa dels avis paterns a Cornudella i que posteriorment hi tornava per visitar-la i baixar fins Scala Dei. Es parla que Joan Miró admirava una escala que hi havia a casa dels avis².

També és conegut que Miró utilitzà de forma recurrent el dibuix de l'escala en les seves representacions. Una escala molt física en un inici i que mica en mica es transforma en símbol. L'Escala de l'evasió³, en paraules de l'artista.

2 Cal tenir present que ara com ara no hi ha documentació que parli sobre aquest tema. En aquest article em baso en una suposició extreta d'articles que parlen sobre l'artista, tenint present que un artista tan citat, escrit i anomenat, és subjecte de múltiples interpretacions tergiversades.

3 Joan Miró l'anomenava escala de l'evasió però m'atreveixo a dir que el terme evasió pot prestar confusions si entenem que l'escala Mironiana permet albirar, veure, entreveure una nova realitat. Actualment afegeixo el procés invers de l'escala per, un cop copsades noves realitats possibles, baixar l'escala per transformar la realitat visible i legitimada que compartim.

L'escala representada per Miró, tenint el seu origen en un objecte quotidià, permetia al pintor plasmar la possibilitat d'accedir a un altre espai, un espai en l'espai. Per comprendre-ho breument, cal tenir present el context que es vivia en el moment en què Miró utilitzà recurrentment l'escala representada. Parlem de la Guerra Civil, d'un context bèl·lic hostil i d'una dictadura. L'escala de l'evasió era una escala que traslladava a una realitat diferent, allunyada de la realitat de la Guerra Civil Espanyola i els primers anys del Franquisme. L'escala de l'evasió permetia accedir a una altra realitat allunyada de la crua realitat visible. Una realitat poètica, una *"realitat més real que la del món visible i és aquesta nova visió, més esperançadora, la que vol oferir a la humanitat"* (Muntaner. 2011:104).

Amb l'escala Mironiana, s'accedeix a una altra realitat que es troba lluny dels codis visuals dominants del poder, una realitat lliure, que presentant-se de forma visual en els seus quadres, plantejava una relació allunyada del codi establert. Obria l'espai de l'invisible evocador. Aquí Miró crea un espai que emana i no fixa, un espai viu. Així, partint de l'escala que es trobava a Cornudella, accedim a la realitat poètica del lloc. Aquella que no és merament visual, que no és estàtica, sinó que sent present, se sent. Un espai aparentment invisible però present. Un espai que s'accedeix pujant una escala que condueix dins i fora al mateix temps.

D'un paradigma visual a una percepció ambiental

Anant de fora a dins o de dins a fora, podem copsar matisos de la relació creativa amb el lloc. D'una imatge que fixa una sola realitat, a la mobilitat del que és canviant i conté punts de vista diversos. De realitats aparents a emanacions poètiques. En aquestes ratlles he presentat un breu apunt per tenir present que el procés de representar implica molts més aspectes dels que normalment tenim en compte. Que decidir sobre com volem ser representats és un dret i que els llocs tenen molt a dir. Així trec fora una Scala Terrae, una escala que baixa, per convidar-vos a explorar amb i des del lloc, una varietat de llenguatges possibles que ens portin a obrir nous espais allunyats de la tradició visual homogeneitzadora que hem anat heredant i mantenint.

Marta Ricart Masip

Marta Ricart: És artista de Llobera (Solsonès) on cerca llenguatges de creació amb i des de les persones. www.martaricart.cat

Agraïments: Montserrat Cortadellas i Francesc Vidal d'Addend, Montserrat Domingo, Anna del Valle Martí, M. Elena Morató, Pep Divins

CASA PORQUERES

EMBOTITS ARTESANS

JOSEFINA PORQUERES BORRÀS

10.16833-T

C/ ESGLÉSIA, 19 - TEL. 977 82 10 83
CORNUDELLA DE MONTSANT

Llesqueria - Restaurant

La Plaça

Scala Dei

Tel. 977 82 73 27

Terrassa ideal per les nits d'estiu

Gran varietat de plats, llesques i tapes

Local climatitzat

Us hi esperem!

Restaurant Siurana

C. Major, s/n • 43362 SIURANA

Tel. 977 821 027

www.restaurantsiurana.com

Entrevista a Francisco Porqueres Artigues

Soc la neta del Cisco Porqueres Artigues de cal Boli, nascut el 25 de febrer de 1925 a Escaladei, on visqué fins als 28 anys. Després es casà amb la meva àvia Amèlia de Poboleda i varen marxar a viure a Reus.

Li he fet una petita entrevista per tal que ens expliqui com ell recorda la Festa Major d'Escaladei quan era petit.

Avi, de quins anys parlarem?

El record que tinc més clar de la Festa Major d'Escaladei és d'abans de la guerra, quan jo tenia 11 anys, ja que després, quan es va acabar, jo ja en tenia 14, i va ser més endavant quan vaig marxar a fer la "mili" i després a treballar.

Qui s'encarregava d'organitzar la Festa ?

En aquells anys hi havia els "socis", que eren lo Ramon de la Virgínia, l'Esteve de cal Gralla, lo Manuel de la Serafina, lo Joan Fidel, els nois joves,

els més grandets del poble, que formaven una comissió. Tres d'aquests s'encarregaven d'anar cap a Reus a buscar tots els obsequis que es necessitarien per al Ball de Rams. Recorrien floristeries i botigues, on cada any anaven a demanar i els propietaris majoritàriament els regalaven algunes coses ja que en aquella època no hi havia un duro.

Feien pagar entrada per al Ball?

No, era una època en la que no hi havia massa quartos, i els diners els treien dels obsequis que havien venut al Ball de Rams, i també amb els diners que donaven les cases grans del poble com Cal Rius, Cal Peyra, Cal Fària, Cal Rialp (allà baix on hi havia el Mitjans) Cal Don Anton (a la plaça on ara hi ha el Restaurant). Era així que es pagava l'orquestra, i tota la resta de cosetes que es necessitaven per a la festa.

Quants dies durava la Festa?

Només durava un dia i sempre l'hem celebrada el 24 de setembre, per la Mare de Déu de la Mercè.

Al matí es feia la Missa Major i després la Processó que anava fins a la Mongia, on també hi tocava l'orquestra.

Una vegada havien acabat, els músics anaven a dinar a casa dels "socis". Després de dinar hi havia el ball de tarda que es feia a la plaça. (Quan s'acabava la gent marxava a sopar a casa seva).

Per últim hi havia el ball de nit que es feia dins el garatge de Cal Rius; es baixaven els bancs de l'església per poder seure, i en una punta es posaven els músics i la resta de l'espai era on la gent ballava. Durava fins a les dotze o la una de la matinada.

Quan acabàvem de ballar anàvem a "aixecar el Ruc", que era anar a algun celler o altre d'algun dels de la colla a beure un tragueta de vi. Li deien aixecar el Ruc perquè es posaven tots al voltant de la bota i omplien els gotets de vi i feien l'últim tragueta abans d'anar a dormir.

D'on venien els músics?

Normalment venien de Poboleda, només un any recordo que van venir els de l'orquestra Montfà de Cornudella. Era una orquestra molt gran la de Cornudella.

Quanta gent venia al poble per la Festa Major?

Uix, molta, pensa que venien dels pobles del voltant, venien de Torroja, de la Vilella Alta, tot el jovent de la Morera i molta gent de Poboleda.

Quins obsequis es regalaven al Ball de Rams?

Cada home havia d'anar a comprar un obsequi per a la seva parella si volia sortir a ballar. Normalment els "socis" muntaven una paradeta feta de taulons a l'entrada de cal Peyra. Hi havia ramets de flors, llibres... depenia del que el ballador es volgués gastar. Sense l'obsequi no podien ballar.

On es feia el Ball de Rams?

El feien durant el ball de tarda, a la Plaça, que en aquells anys era de terra, i perquè s'hi pogués ballar posaven carretons de terra on hi havia forats, ho aplanaven, hi posaven palla, aigua i amb el rodet de pedra que entre 3 o 4 havien anat a buscar a l'Era, ja que pesava molt, ho acabaven d'aplanar bé per tal que quedés una zona de ball. La plaça quedava a punt i tota engalanada per poder fer el ball.

Com eren els àpats durant la Festa Major?

Era un dia excepcional, i per tant tocava menjar molt bo!

Quasi sempre de primer sopa de caldo i escorregut, o bé olla barrejada, i de segon cabrit. El papa sempre tenia un parell de cabrits preparats per la Festa Major, en mataven un al matí i un altre a la tarda, ja que a casa sempre hi havia gent.

La gent que passava per casa eren els dels pobles del voltant (La Morera, Poboleda) que venien a ballar, deixaven les espadenyes a l'entrada perquè en aquella època la gent anàvem caminant a tot arreu i es posaven les sabates per ballar.

Quan s'acabava el ball, la gent abans de marxar cap a casa seva pujaven cap al menjador, a fer el ressopó on el papa ja tenia preparat el cabrit cuit a la brasa. La mama feia panellets i pastissos. Tots asseguts a la taula gran de casa, cadascú menjava tant com volia.

I l'endemà..?

L'endemà era el dia dels dropos, tothom dormia, i després a la tarda feien ball amb una gramola que havien llogat a Reus.

La gramola la tocaven cada vegada un, hi havia diversos balls, que anaven canviant tot estirant la "manivela" i posant el punt que pertanyia a una cançó diferent.

Aquesta gramola la teníem llogada per un mes sencer, per tant després de la Festa Major, encara quedaven alguns dies que podies anar a ballar al so de la gramola.

Moltes gràcies avi, per aquests records que has estat compartint.

Marta Porqueres

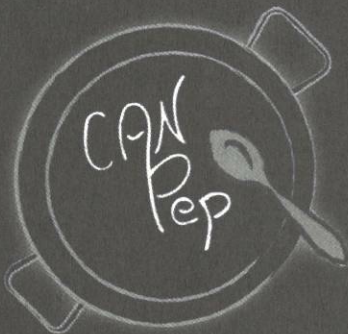
Casa
La Falconera

“Habitatge d'ús turístic”

Plaça Priorat, 10
43361 La Morera de Montsant
Tel. 686 514 706
info@casalafalconera.com
www.casalafalconera.com

DES DE 1985

TEL. 977 821 396
PANTÀ DE SIURANA
CORNUDELLA DE
MONTSANT

FORN
Eduard

FORN DE PA I PASTISSERIA
PRODUCTES ARTESANS I NATURALS

977 82 10 68
CORNUDELLA DE MONTSANT
C/ DE LA ESGLÉSIA, 2 - 43360

Elaboració pròpia
Productes artesans
100% naturals

cansaladeria
Des de 1939

P
apió

C/ Sant Francesc nº 7
Cornudella de Montsant
Tel. 977 82 11 57

Venda de vins
D.O. Montsant
D.O.Q. Priorat

Maria i Francesc, alquimistes

Ens trobem amb la Maria i el Francesc davant d'Herbarium Scala Dei. Dos entrevistadors i dos entrevistats. De seguida hem vist que podríem mantenir amb ells una llarga i fructífera conversa. Es van instal·lar en aquest lloc l'any 2013 per tal de desenvolupar la seva activitat, l'alquímia.

Per què vau triar aquest nom?

"Herbarium és el nom que s'utilitzava en els monestirs medievals per indicar l'espai on s'elaboraven els preparats fets amb plantes medicinals. És el que ara fem nosaltres al nostre laboratori. Per fabricar i comercialitzar els nostres productes hem hagut de fer tot un seguit de tràmits oficials que els certifica l'Agència Espanyola del Medicament (AEMPS) i compten amb el Registre Sanitari."

Per què vau triar aquest lloc?

"Després de passar dues temporades (estiu i Setmana Santa) instal·lant la parada amb els nostres productes a la plaça del Priorat vam decidir establir-nos a Scala Dei. Complia amb els requisits que buscàvem: és un lloc tranquil, està enmig de la natura i alhora és molt visitat. Abans d'instal·lar-nos participàvem en fires especialitzades sobretot ecològiques. Vam tornar per tot l'estat espanyol i ocasionalment vam anar a França."

Aquí estem molt més còmodes, a més a més, és un punt de referència i trobada amb els nostres clients.”

D'on us ve el coneixement?

En aquesta ocasió hem de diferenciar la resposta.

La Maria que havia sigut mestra d'Educació Primària i s'havia dedicat durant uns anys a l'ensenyament, va fer un gir a la seva vida i va cursar estudis de farmàcia que li permeten complir amb els requisits necessaris per poder elaborar i comercialitzar els seus productes.

El Francesc ens explica que als 32 anys, a rel d'una lesió, va a anar a visitar una persona procedent de l'Himàlaia. En trobar-se, aquesta persona va reconèixer la seva capacitat i li va transmetre el coneixement infús. Aquesta capacitat li permet tenir el coneixement de la situació de cada persona, saber les propietats de les plantes medicinals, el seu ús i aplicació i en cas que sigui necessari dur a terme la imposició de les mans.

Els productes que avui en dia elaboren a HerbariumScala Dei, estan basats en el coneixement i l'experiència de més de 35 anys del Francesc; saviesa que va transmetent dia a dia, ja fa més de 7 anys, a la Maria.

En la difusió que feu de la vostra activitat indiqueu que els vostres productes estan elaborats a partir de l'alquímia. Ens ho podeu explicar més a fons?

“El primer que hem de dir és que sobre l'alquímia hi ha molta desinformació. Només alguns alquimistes medievals volien convertir els materials en or

i d'altres cercaven la pedra filosofal. Una part molt important dels alquimistes, entre ells Paracels, empraven aquesta pràctica per a usos medicinals, que és la seva veritable funció. L'alquímia cerca la transmutació dels elements. Tal i com indica l'expressió llatina “*solve et coagula*” primer es dilueixen els elements per després integrar-los. La preparació alquímica “obre” la planta i després d'un procés de separació i purificació integra els components útils, tot potenciant-ne les seves propietats medicinals. Els processos d'elaboració són laboriosos i d'una lentitud extrema.”

Productes: plantes medicinals i mel

Quins són els passos?

“El primer pas és la recol·lecció de les plantes medicinals silvestres que es fa en

Tintures mare

el moment adequat i amb els permisos necessaris ja que és una activitat regulada.

Després ve la maceració en diferents líquids, per una banda, per l'elaboració dels ungüents es maceren les plantes en oli d'oliva extra verge ecològic, mínim durant tres anys a sol i serena; i per altra banda, per les tintures mare, es maceren en alcohol de vi ecològic per tal que es produeixi la dissolució dels principis solubles. Nosaltres treballem amb maceracions molt llargues que sovint duren més d'un any."

I després?

"A continuació filtrem i obtenim dos productes: el líquid amb els elements dissolts i la planta seca. Al líquid li apliquem diferents destil·lacions per tal de concentrar els principis. De la planta seca, a través de la "*calcinatio et lixivatio*", n'obtenim les sals, l'ànima de la planta."

A mode d'exemple ens mostren les sals de vosc (*Viscum album*) que han obtingut després d'un procés que ha durat 5 anys.

"Al final integrem els elements per elaborar el preparat final, la tintura mare alquímica."

Què o qui marca el moment de cada pas?

"El ritme del nostre treball ve marcat pels cicles de la natura i sobretot per l'astrologia mèdica. Els planetes regeixen els diferents tipus de plantes i les persones i els seus òrgans. Nosaltres ens fixem en els planetes, en els seus aspectes o angles que indiquen la relació que hi ha entre ells, les cases astrològiques i els signes zodiacals."

Quins tipus de productes elaboreu i comercialitzeu?

"Productes 100% ecològics certificats, tots ells elaborats alquímicament, 15 tintures mare diferents i 9 tipus d'ungüents.

A més a més, a la botiga, com a complement també oferim plantes medicinals per a infusió i mel de collita pròpia."

Quins són els productes més sol·licitats?

"La demanda varia en funció de les èpoques de l'any. A l'estiu els ungüents d'*Aloe vera* i de farigola (*Thymus vulgaris*) tenen molta sortida. En canvi a l'hivern són els d'espernallac (*Santolina chamaecyparissus*) i

Ungüents

els de pròpolis. Però n'hi ha un que té sortida tot l'any, l'ungüent d'*Asphodelus albus* planta que a la nostra contrada anomenem tiricau. I les tintures més sol·licitades durant tot l'any són les d'hipèric (*Hypericum perforatum*), de fonoll (*Foeniculum vulgare*), d'eucaliptus (*Eucalyptus globulus*) i de pròpolis."

Quin és l'element que té mes propietats?

"No es pot donar una resposta única ja que no hi ha un element que actui sobre tot l'organisme. Per poder posar un exemple tenim la boixerola (*Arctostaphylos uva-ursi*) que per nosaltres és l'antibiòtic més potent de la natura."

Com us funciona la difusió i la comercialització per internet?

"Té un paper important, cada vegada més, tot i que la venda directa a la botiga suposa més del 50%. La nostra pàgina web està ben posicionada a la xarxa. Vam necessitar ajut tècnic per posar-la en marxa; però ara ja ens l'hem feta nostra. Hi anem afegint continguts. Estem satisfets del seguiment que tenen els escrits que posem al blog. Els usuaris d'internet ens han demanat els nostres productes des de diferents països d'Europa. Fins i tot hem arribat a fer enviaments a Austràlia."

I la comercialització tradicional?

"Rebem els nostres clients a la botiga tots els dies, menys dilluns, d'11 del matí a les 5 de la tarda. Fora de la botiga subministrem els nostres productes a farmàcies, parafarmàcies i herbolaris."

Quin tipus de client predomina?

"Tenim dos tipus de clients els fidelitzats i els esporàdics. Els fidelitzats busquen i troben el nostre acompanyament a nivell de salut i també emocional. Els escoltem i els aconsellem sobre els tractaments complementaris que creiem que els poden convenir. Saben que tenim una visió global de

Asphodelus albus

Hypericum perforatum

la persona i que busquem el seu benestar personal.

Els clients esporàdics acostumen a ser persones amb dolències i/o amants dels remeis naturals, que pregunten pels nostres productes. Per davant de la botiga també passen curiosos als quals els expliquem el que fem."

Poden ser útils els vostres productes per tractar els possibles efectes de la Covid19?

Abans de respondre el Francesc ens explica una història del rabí Akiva que era cabalista i que va viure fa més de 1900 anys a Judea, relacionada amb les epidèmies, deia: "*que era degut a que els homes es tenien poc respecte els uns als altres*".

"D'epidèmies n'hi ha hagut moltes al llarg de l'existència humana. És possible que els efectes d'aquesta s'hagin potenciat per la situació de debilitat en la que es troba la humanitat, l'estrès constant, l'alimentació basada en productes processats, la baixa qualitat de l'aire són factors que passen factura.

Els productes que ens convenen són els que potencien l'enfortiment de les defenses de l'organisme, sobretot les del sistema respiratori. Més concretament aconsellen les tintures d'eucaliptus (*Eucaliptus globulus*) i de pròpolis."

Finalment, què ens aconselleu per intentar mantenir una bona salut als dos jubilats que us estem fent l'entrevista?

"Cal tenir molta cura amb l'estat del fetge i de la sang. Hi ha tot un seguit de plantes que ajuden a netejar i depurar."

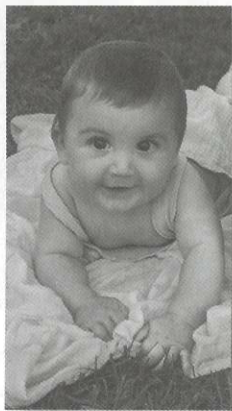
Mentre fem l'entrevista, el Francesc no para de fer referència a persones que han millorat la seva qualitat de vida gràcies al seu acompanyament. L'estona que hem estat amb ells hem pogut veure que l'activitat és constant. Aquest ha estat un matí mogut. No paren de rebre paquets i lliuraments dels distribuïdors. Atenen uns passavolants que s'aturen i entren a l'establiment. Reben la visita d'uns coneguts clients habituals.

Ens acomiadem d'ells després de més de dues hores.
Ens desitgem una llarga vida sana.

Podeu estar ben segurs que intentarem fer cas dels seus consells.

Joan Ferran i Joan de Salas

Pares i mares que parlen dels fills

Alejandro Morales García - Faria

11 d'octubre de 2019 a l'Hospital Mútua de Terrassa.
Rodrigo
Inés
Pablo

Quina relació teniu amb La Morera – Scala Dei?

És el meu record de la infància, és on hem passat tots els estius compartint temps amb la família i on també hem fet molt bons amics. Ara, passats els anys, hi continuem anant, amb la nova família que hem creat, un lloc on el meu marit gaudeix tant o més que jo.

Què us ha portat a posar-li el seu nom?

Doncs la veritat és que amb el nostre primer fill Pablo, com no varem saber el sexe fins el naixement, jo escollia el de nen (que finalment així va ser), i el Rodrigo el de nena. Amb l'Alejandro, que sí varem saber el sexe durant l'embaràs, va ser un nom que ens agradava a tots dos.

A qui creieu que s'assembla més? Coincideix amb el que us han comentat els familiars, amics o coneguts?

Doncs amb l'Alejandro encara no ho sabem ben bé, diuen que al meu pare (a l'avi Fernando). La veritat és que sembla una mica més barrejat que no pas el Pablo, que és igual que el seu pare.

Podeu descriure com és en tres paraules?

Alegre, lluitador i fort.

Com us agradaria que fos de gran?

Doncs ens agradaria que fos un nen feliç i que fes feliç les persones del voltant, així com que sigui familiar com ho hem estat tots dos.

Quins aspectes del nostre poble el/la poden influir de cara al futur?

El poden influir la bona gent del poble, la tranquil·litat, l'amor per les vinyes i per la terra... i tant de bo pugui, com nosaltres, tenir un molt bon grup d'amics.

Creieu que el nostre municipi està preparat per acollir nens petits?

Pensem que cada vegada més: parc infantil, festa major adaptada a nens, llocs per anar d'excursió...

Pares i mares que parlen dels fills

Laia

16 de gener de 2020 – Sant Cugat del Vallès – Reus

Pavel Tuma

Pat Fochs Caelles

Roger

Quina relació teniu amb La Morera – Scala Dei?

Als avis materns del Roger i la Laia els agradava molt anar a la muntanya els caps de setmana amb la família. En una de les excursions que fèiem de petits vam visitar La Morera de Montsant i de seguida ens en vam enamorar tots. Des d'aquell dia hi vam seguir pujant tots els caps de setmana, estiu i hivern, durant molts anys. A La Morera, hi hem passat els millors moments d'infantesa i adolescència, hem viscut grans Festes Majors i conservem fortes amistats per tota la vida.

Què us ha portat a posar-li el seu nom?

El va escollir el seu germà Roger. Quan li vam dir que tindria una germaneta, de seguida va dir que li voldria posar el nom de Laia, i no va canviar d'idea en tot l'embaràs.

A qui creieu que s'assembla més? Coincideix amb el que us han comentat els familiars, amics o coneguts?

La Laia s'assembla molt físicament al seu germà Roger i al seu pare, Pavel. Son txecs, de pell blanca i ulls clars. Encara que com li passa al Roger, la rialla és com la de la mare Pat.

Podeu descriure com és en tres paraules?

Riallera, observadora i curiosa.

Com us agradaria que fos de gran?

Principalment, que tingués els valors que li volem transmetre els pares i la resta de la família: amor i respecte cap a les persones i a la naturalesa.

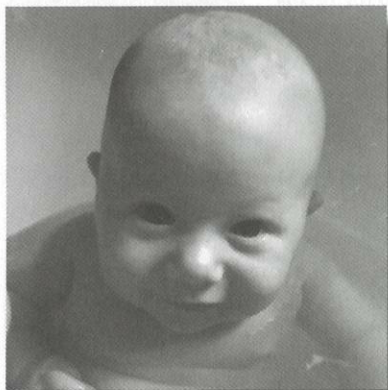
Quins aspectes del nostre poble el poden influir de cara al futur?

La pau, la tranquil·litat i el bon ambient que s'hi respira entre tota la gent que hi viu. El fet d'estar al peu del Montsant segur que li aporta serenor, el valor de l'amistat i poder gaudir d'aquestes muntanyes.

Creieu que el nostre municipi està preparat per acollir nens petits?

El parc infantil, la piscina a l'estiu, la pista per fer esport i el Montsant per fer excursions és un entorn privilegiat per créixer sa i feliç.

Pares i mares que parlen dels fills

Naël Vandestrade

Saint Montan, 20 de maig de 2020

Nico Vandestrade

Marta Peris Cabré

Quina relació teniu amb La Morera – Scala Dei?

El meu pare és de La Morera, de Cal Peris. Jo hi he passat els estius i les festes de bona part de la meua vida! I amb formació naturalista i biòloga he tingut l'oportunitat de viure-hi tot l'any treballant a Pedrenca i al Parc Natural.

Què us ha portat a posar-li el seu nom?

Hem de dir que no ha estat fàcil, la meua parella és belga, jo catalana i vivim a França, així que calia trobar un nom que agradés a tothom. En teníem tres per escollir, i quan el vam veure per primera vegada vam estar segurs que seria Naël.

A qui creieu que s'assembla més? Coincideix amb el que us han comentat els familiars, amics o coneguts.

Tot i que encara és petit (3 mesets) tothom li troba una gran semblança al seu pare. Però encara pot canviar, així que ja veurem!

Podeu descriure com és en tres paraules?

Rialler, vital i somiador

Com us agradaria que fos de gran?

Una persona amb ganes de viure la vida, de compartir, amb un gran cor per poder estimar els seus. Algú que somrigui a la vida!

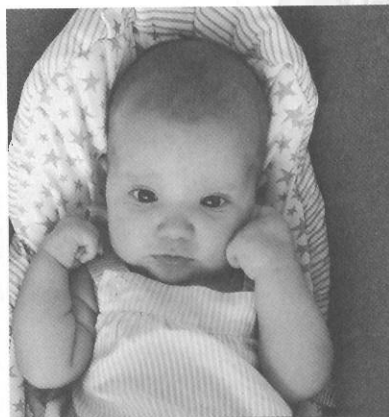
Quins aspectes del nostre poble el/la poden influir de cara al futur?

Naltrus vivim una mica lluny, però evidentment coneixerà La Morera! Penso que l'esperit de germanor d'aquest poble és d'admirar, i protegir el medi natural que l'envolta hauria de continuar sent una prioritat. Aquella sensació de sortir del cotxe quan arribem al poble i sentir una alenada d'aire fresc, fa aparèixer al moment un somriure de felicitat.

Creieu que el nostre municipi està preparat per acollir nens petits?

Actualment no estic gaire al dia... però imagino que sí, que continua sent un poble amb ganes de veure la canalla gaudint del seu temps al poble! Tant pels petits que hi viuen tot l'any com pels que hi estiuegen, La Morera és un espai fantàstic per créixer.

Pares i mares que parlen dels fills

Berta Sanromà Gaig

5 de juny de 2020, Tarragona

Manel

Laura

Martí

Quina relació teniu amb La Morera – Scala Dei?

La Laura des de que va néixer, sempre que pot, intenta venir a Scala Dei ja sigui a passar els caps de setmana, festius i/o vacances.

El Manel durant la seva adolescència va ser monitor de la casa de colònies de Scala Dei. I des de que va conèixer la Laura (fa 9 anys), insisteix en pujar cada vegada que té una estona lliure. I més ara, amb els dos nens.

Què us ha portat a posar-li el seu nom?

Va ser fàcil i ràpida la decisió. És el nom que sempre li havia agradat al Manel per una nena. A la pròxima tria la Laura.

A qui creieu que s'assembla més? Coincideix amb el que us han comentat els familiars, amics o coneguts?

Hi ha diversitat d'opinions. La gent ens comenta que s'assembla més a la mare, però també al Martí (i el Martí físicament és igual al Manel). Així que de moment podem dir que és una barreja de tots dos....amb el temps veurem a qui s'assembla més.

Podeu descriure com és en tres paraules?

Tranquil·la, dolça i bonica.

Com us agradaria que fos de gran?

Feliç.

Quins aspectes del nostre poble el/la poden influir de cara al futur?

Creiem que són molts els valors que li poden aportar tant Scala Dei com el Priorat en general. La vida al poble dona salut. No només per raons òbvies, com la qualitat de l'aire allunyat de la contaminació; també pel canvi d'hàbits i per la possibilitat que se'ls obre a jugar en un espai obert i sense límits a la seva imaginació.

Creieu que el nostre municipi està preparat per acollir nens petits?

Per ser un poble petit té moltes possibilitats, com el parc, la pista i la natura que l'envolta.

Restringir l'accés dels cotxes a part del poble ho milloraria encara més, ja que més que els equipaments, creiem que l'important d'un poble així és que els nens i nenes puguin jugar lliurement.

En el record

Maria Auví Cervera

Aquest 19 de març la meva mare ens va deixar.

Feia 41 anys que pujava a la Morera. Li agradava i hi estava molt a gust.

Feia 13 anys que vivia amb nosaltres, des que va morir el meu pare. Amb ell havia viscut 55 anys a Cornudella.

Fa 19 anys que em va dir que volia comprar un nínxol al cementiri de la Morera. "Així estarem més a prop teu".

Va néixer l'agost de l'any 1919. Va entrar a la residència el 19 de desembre de 2019. No es va despertar el 19 de març. El carrer on vivia el número de la casa era el 19. Aquest número 19 ha estat present en molts moments de la seva vida i sempre el recordaré.

Ha viscut 100 anys amb salut fins al final.

Ha gaudit molt veient els besnets.

Ha marxat en un moment complicat per a tots. Feia uns dies que no la podíem anar a visitar. Havia de ser molt dur per a ella i per a tots no poder veure els seus familiars. La família no ens vam poder acomiadar d'ella com ho hauríem volgut fer. Les mesures del confinament ens ho van impedir.

Et trobo a faltar!

No t'oblidaré!

Agost 2020

Alícia Piñol

En el record Serafín

T'estimem!

Em costa imaginar-te absent per sempre.

Tants de records de tu se m'acumulen que ni deixen espai a la tristesa i et visc intensament sense tenir-te....

Aquests versos de Miquel Martí i Pol són la millor imatge que defineix el Serafín, i si el recordem de ben segur que ho fem així, alegre i proper, però sobretot amant de l'hort, del seu Mas d'en Racó.

El Serafín va néixer a Murtas el 10 de febrer de 1940. De ben jove i tan sols amb 9 anys ja treballava i s'apropava a la pagesia, ofici que faria pràcticament tota la seva vida. Va deixar terres andaluses per anar a cercar una millor oportunitat a Reus, on va casar-se amb

la Mari i va començar a crear la seva pròpia família. Al voltant del 1988 la Mari i ell van fer una visita a una finca del Montsant i es van enamorar de la seva pau i bellesa, poc després van comprar el Mas d'en Racó.

La singularitat de Montsant i de les seves terres formaven part d'ell.

Als primers anys anaven combinant la vida a Reus i al mas fins que a poc a poc van establir-se definitivament a la finca.

Tenia una producció important i subministrava productes de molta qualitat a botigues d'arreu de la província, recordeu les seves tomaques del Benach? Les seves bajoques, cebes, melons, figues o síndries?

Nosaltres a casa recordem molt les jornades de família que fèiem per recollir la verdura i preparar-la per vendre-la, tots rodejats de les seves bromes, el seu caliu.... però també recordem molta gent que venia a comprar verdura i fruita i l'anàvem a collir al moment.

El Serafín era un símbol a casa, entranyable, bromista, generós....

Les seves passions, el Montsant i la seva família

Així des de la senzillesa va ensenyar-nos a viure.

En el record Ramon Borràs Porqueres

In memoriam de Ramon Borràs Porqueres, traspassat el 4 de maig de 2020

Estimat Ramon,

Com tot vivent, pols eres
i en pols t'has convertit
per tornar a la terra
de la qual vares sortir.

En aquest lloc i hora
del teu Montsant i Priorat,
els fills, nets i esposa compleixen la teva
voluntat.

Aquests cirerers en flor
faran viva i eterna,
assaonats pel vent i el sol,
la teva subtil presència.

Aquí a la Morera on vas néixer
t'acomien ara amb tristor, segurs, però, que no ens deixes
i que ens unirà a tu l'amor.

Vares ser el patriarca
de la pairal Cal Mestre
que el Josep Ramon des d'ara mantindrà sempre oberta.

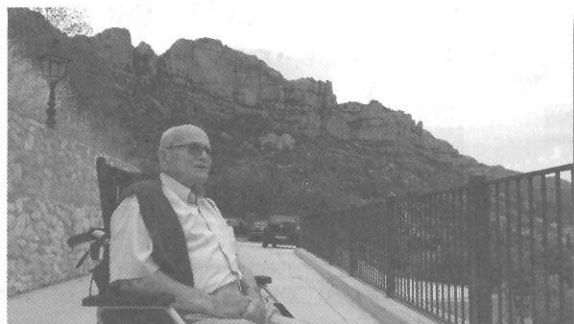
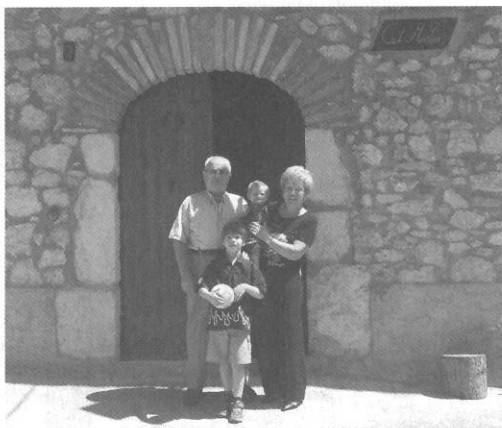
Perquè vas saber estimar
Déu t'ha acollit a casa seva,
en la que, un jorn poc o molt llunyà, ens retrobarem per sempre.

Descansa en pau, Ramon,
T'estimarem eternament!

El teu amic,

Josep Magrinyà

La Morera de Montsant, 5
de juliol de 2020

CARTOIXA D'SCALA DEI

Museu de l'Oli i Productes Artesans

Venda d'Olis D.O. Siurana Zona Montsant

Melmelades, olives, olivades, orelletes, pastissets i pastes d'elaboració pròpia

Plaça Priorat, 1

SCALA DEI

Tels. 977 839 399 - 690 248 518

www.molideloli.com

VENTA D'EN PUBILL

MENJARS TÍPICS

Cruïlla
Poboleda - Cornudella
Tel. 977 82 10 77
TARRAGONA

Fusteria SANTI OLIVÉ

Matalassos
"PIKOLIN"

Carrer Sant Francesc, 12
Tel. 977 821 286
santiolive@gmail.com
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

A la gent de La Morera

A la gent de La Morera avui em vull dirigir, he treballat 6 anys al vostre poble i de veritat m'hi he sentit com a casa meva.

Amb alguns de vosaltres ja ens coneixíem, i amb altres sense conèixer-nos abans, de seguida ens vam fer amics.

Junts amb vosaltres he participat quan les coses anaven be, i també quan no eren tan bones, i havíem d'acomiar a les persones que ens han deixat.

Moltes gràcies per fer-me sentir una més del vostre poble. Sempre us portaré dintre al cor.

PD: ah!! I el dia que es pugui fer festa major no ho dubteu que ens veurem a la festa.

M. Rosa Abelló

Caragols dolços i coents

Ingredients per a unes 6

racions:

2,5 kg de caragols

2 cebes

Mitja rajola de xocolata

negra de rebosteria

Sal

Pebre

Oli d'oliva verge extra

Bitxo

Elaboració

El primer pas de tots és bullir els caragols per separat amb abundant

aigua i sal. Si els caragols són congelats i mig precuinats, es necessiten uns 40 minuts, sinó ho estan caldran entre una hora i mitja i dues hores.

Mentre estan bullint preparem el sofregit per la salseta.

Un cop bullits reservem $\frac{1}{4}$ part del caldo.

Preparació de la salsa:

Pelem, netegem i tallem les cebes en daus.

Sofregim en oli fins que la ceba quedi ben daurada.

Li afegim 1 o 2 bitxos segons el picant que volem que sigui la salsa. Un truc, si els tallem i deixem caure les llavors dins del sofregit, encara picarà més.

Afegim sal i pebre a gust.

Afegim la mitja rajola de xocolata feta a bocins i deixem que es desfaci.

Remenem bé i afegim els caragols al sofregit i també el caldo que havíem reservat.

Deixem que faci "xup xup" uns 10-15 min.

Si la salsa ha quedat massa líquida, es pot afegir una mica de "maizena" per espessir.

Corregim de sal i pebre i servim.

Bon profit!

Polina Racheva

Bar l'Únic

Espatlla de corder farcida d'albergínia

Ingredients

per a 4 persones
1 espatlla desossada
(gardeu els ossos)
1 albergínia
1 ceba
patates
menta picada
suc de llimona
fons de carn
vi blanc
orenga
sal gruixuda

Elaboració

Sofregim en una paella l'albergínia tallada a rodanxes amb sal.

En una altra paella, hi sofregim la ceba tallada ben petita.

Obrim l'espatlla i la salpebrem, hi posem pel damunt la ceba sofregida, la menta picada i les rodanxes d'albergínia. La dobleguem i lliguem com si fos un tall rodó.

La salpebrem i la posem amb els ossos i l'oli en una safata d'anar al forn. Tallem en juliana la pell de mitja llimona. Posem en un pot aigua i quan arrenqui el bull li tirem la pell de la llimona, esperem que torni a bullir, la colem i la guardem. Les patates les tallem a trossos i les posem a coure al vapor uns 15 minuts.

Posem la safata al forn durant una hora a foc lent.

A mitja cocció del tall afegim a la safata el fons de carn que teníem preparat. Quan falti poc per treure la safata del forn hi tirem el suc de la llimona i la pell escaldada que hem reservat.

Per poder tallar bé la carn cal que la deixem refredar.

Tallem l'espatlla a medallons.

En posem tres a cada plat, al costat li posarem les patates i per sobre una mica d'orenga, sal gruixuda i oli.

Finalment afegim al costat de la carn una mica de la salsa que ha quedat a la safata de forn.

Amàlia Cosialls

Crema de mascarpone amb fruita vermella

Ingredients (per 15 a 25 racions)

9 ous

165g de sucre

500ml de nata per muntar

600g de mascarpone

Galetes per decorar

Es necessiten 3 recipients de mida mitjana i un recipient gran, una batedora i una cullera gran.

Elaboració

Separar els rovells de les clares dels ous.

En un recipient prou gran batre els 9 rovells amb 100g de sucre fins que quedin gairebé blanquinosos i amb una textura molt cremosa.

En un segon recipient muntar les clares d'ou amb uns 50g de sucre.

En un tercer recipient muntar la nata amb una cullerada sopera de sucre (uns 15g).

En un recipient gran posar el mascarpone i incorporar molt a poc a poc els rovells, les clares i la nata. S'ha de fer amb una cullera i no amb la batedora, per mantenir una textura lleugera.

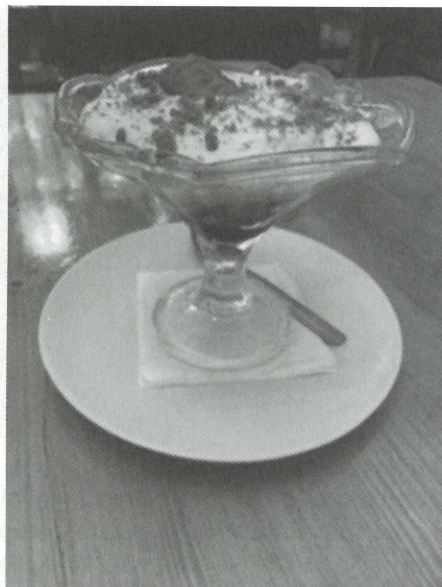
Quan estigui totalment homogeni, posar de seguida a la nevera durant unes 12 hores.

Per preparar el postre, en una copa de gelat (o en un got) posar primer les fruites (maduixes tallades, nabius, gerds...) i després la crema.

També es pot fer en més d'una capa (fruita/crema/fruita/crema).

Decorar amb galeta picada.

La crema també es pot fer servir per farcir pastissos.

Monika Bogomilova Ilieva

Restaurant -Llesqueria "La Plaça", Scala Dei

MAIUS

De botiguer restaurador a viticultor

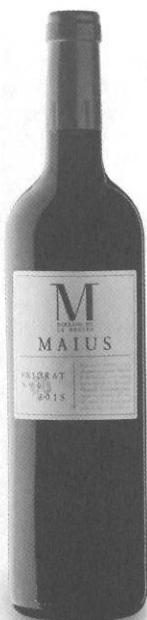
El destí sempre és capritxós i imprevisible. De petit, els meus pares tenien una botiga, un celler de barri a Sant Cugat. Amb els anys em vaig anar fent gran i em vaig aficionar al món del vi, de la botiga cap a fora (què passava amb les ampolles abans d'arribar a la nostra botiga).

Un dia la meva dona i jo vam transformar el celler en un local de restauració a base de pa amb tomàquet. També així vam conèixer el nostre mentor, el senyor Joan Milà, soci fundador i docent de l'Escola d'Enologia de Sant Sadurní. Conèixer en Joan va ser un punt d'inflexió, i de la seva mà vam començar l'aventura al Priorat l'any 1998 (Per la venda de vins tenia alguna vinculació amb alguns cellers i cooperatives).

Després d'alguns anys elaborant en altres cellers, el 2010 vam construir el nostre petit celler, actualment pendent d'una ampliació. Els primers anys, la finca tenia 7 hectàrees. Actualment en té 22, de les quals dues són de Garnatxa Blanca.

El nom de MAIUS ve d'una visita guiada que vam fer amb la meva família a la Cartoixa. Ja que en sentir el nom del claustre MAIUS ens va agradar i el seu significat també (millor que / major que).

Un bonic nom amb molt de significat.

XAVIER NAVARRO CID

Successor de Sarobé

PINTURA I DECORACIÓ

Av. d'Andorra, 11 - baixos - 8

Tels: Magatzem: 977 23 69 31 · Particular: 977 23 17 47

e-mail: j.navarrocid@hotmail.com

TARRAGONA

Perruqueria unisex

Carme Aragonès

Pl. de la Vila, 1 - Tel. 977 82 11 55

CORNUDELLA DE MONTSANT

G R À F I C S
ARTÒMICS

SERIGRAFIA
CARTELLS
ETIQUETES
DISSENY GRÀFIC
IL·LUSTRACIÓ...

*Encàrrecs a mida i
preus personalitzats,
contacta'ns!*

✉ graficsartomics@gmail.com

☎ 638 199 365 / 608 983 177

Il·lustracions gràfiques de la nostra història

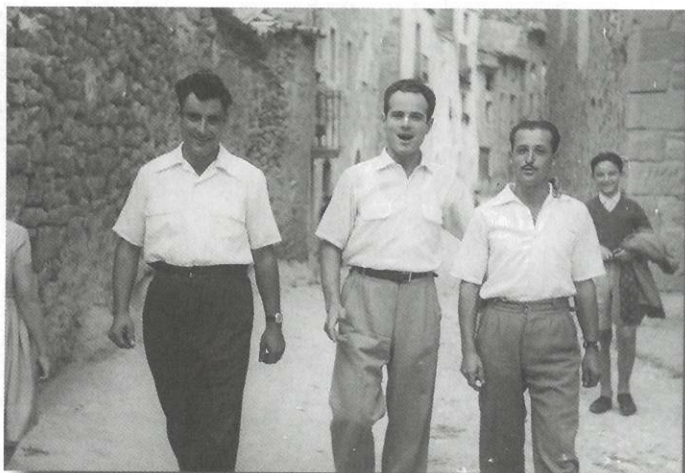

Cedida Pepe de Rialp. Mitjans dels anys 40 del segle XX. Nens i nenes a la rambla de la Cartoixa, entre ells els germans Pepe, Asunción, Isabel i Jaime de Rialp.

Cedida Pepe de Rialp. Anys 50 del segle XX. Caçadors: Pepe de Rialp amb dos amics.

Il·lustracions gràfiques de la nostra història

Cedida Cal Mestre. Anys 50 del segle XX
Joan Barrull, Ramon Mestre i Josep March passejant davant
de l'església.

Cedida Cal Jana
Maria Holgado l'any 1960.

Cedida Cal Jana
Maria Holgado i Simeón Porqueres
l'any 1952.

Il·lustracions gràfiques de la nostra història

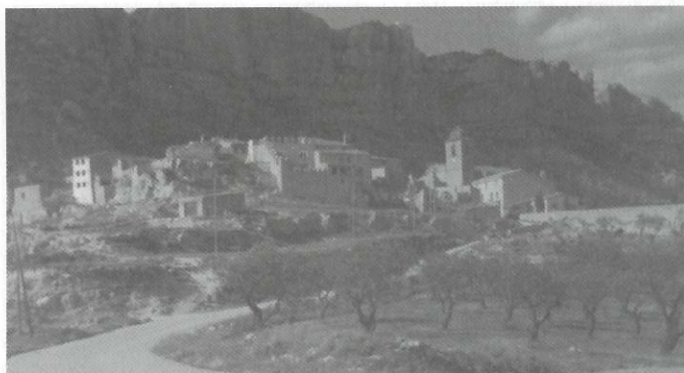

Cedida Cal Grau. Ricard Albinyana
Panoràmica des de l'era de cal Peris.

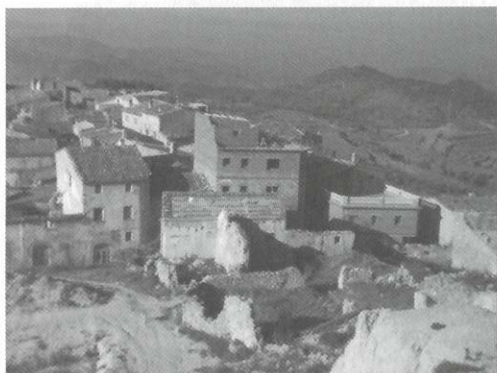

Cedida Cal Grau. Ricard Albinyana
Inici del carrer Major.

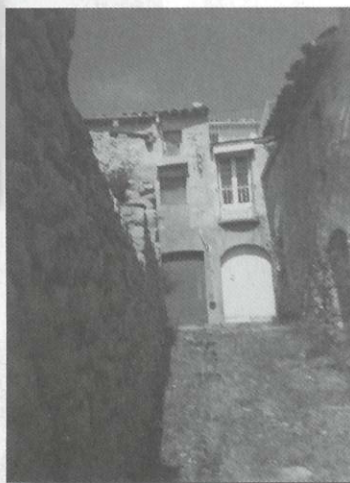
Il·lustracions gràfiques de la nostra història

Cedida Rafael Paradell. Any 1979
Panoràmica des de la carretera de Scala Dei.

Cedida Rafael Paradell. Any 1979
Panoràmica del carrer de la Bassa des del dipòsit.

Cedida Rafael Paradell. Any 1979
Carrer Obac.

Il·lustracions gràfiques de la nostra història

Cedida Carles Segarra
Cases de davant de la Bassa a l'inici del camí de Montsant.

Cedida Carles Segarra.
Cases de davant de la Bassa.

Col·laboracions econòmiques

Adrià Colom Porqueres
Amàlia Cosialls Sala
Antònia Solé i Joan Duran (Cal Teixidor)
Armando Cruz
Basilia Almuzara Birbe
Biel i Fina
Cal Compte
Cal Fuster
Cal Grau
Cal Mestre
Cal Pessetó
Cal Portaler
Cal Sardà
Carles Segarra i Carme Nebot
Carmen Segura Calvo
Esteve i Paquita (La Caseta)
Esther Porqueres Holgado
Família Barrull Ventura
Família Bonet Nebot
Família Borràs Borràs
Família Borràs Sabaté i Escandell
Família Bosques Gazulla
Família Cervantes Grau
Família Crivillé Miró
Família Crivillé Piñol
Família de Rialp Sánchez
Família de Salas Cruz
Família Domínguez Queraltó
Família Escalera Pujolà
Família Ferran Roig
Família Fochs Caelles
Família Franquet Ferré
Família Franquet Fuentes
Família Franquet i Raduà
Família Frasquet Solé

Família Fuentes Crivillé
Família Gaig Ferrer
Família Garcia Muntané
Família Gil Alcázar
Família Jiménez Pedret
Família Laliena Castillo
Família March Queraltó
Família Martra Porqueres
Família Mas Magrané
Família Millera Mas
Família Miró Andreu
Família Miró González
Família Navarro Sentís
Família Paradell Roig
Família Pasanau Tessier
Família Peris Cabré
Família Porqueres Racheva
Família Sabaté Figueres
Família Sabaté Manero
Família Sardà Miró
Família Tuma Fochs
Iolanda Espasa
Ivan Porqueres Martínez
Jordi Porqueres Holgado
Les Casetes
Maria Casademunt
Maria Holgado Rovalo
Maria Perales Porta
Maria Rosa Tombas
Misericòrdia Cantarell
Pancraç Peris i Serafina March
Pepita Gros
Ramon Peris i Marina March
Rosa Ramos i Ramon Quadrada
Tània i Coia

Agraïm totes aquestes col·laboracions i les que arribaran quan l'edició d'El Llibret ja estigui tancada.

AJUNTAMENT
DE
LA MORERA DE MONTSANT

Parc Natural
de la Serra
de Montsant

Diputació Tarragona

Celler Joan Ametller.

***Visites guiades,
ast i venda de vi.***

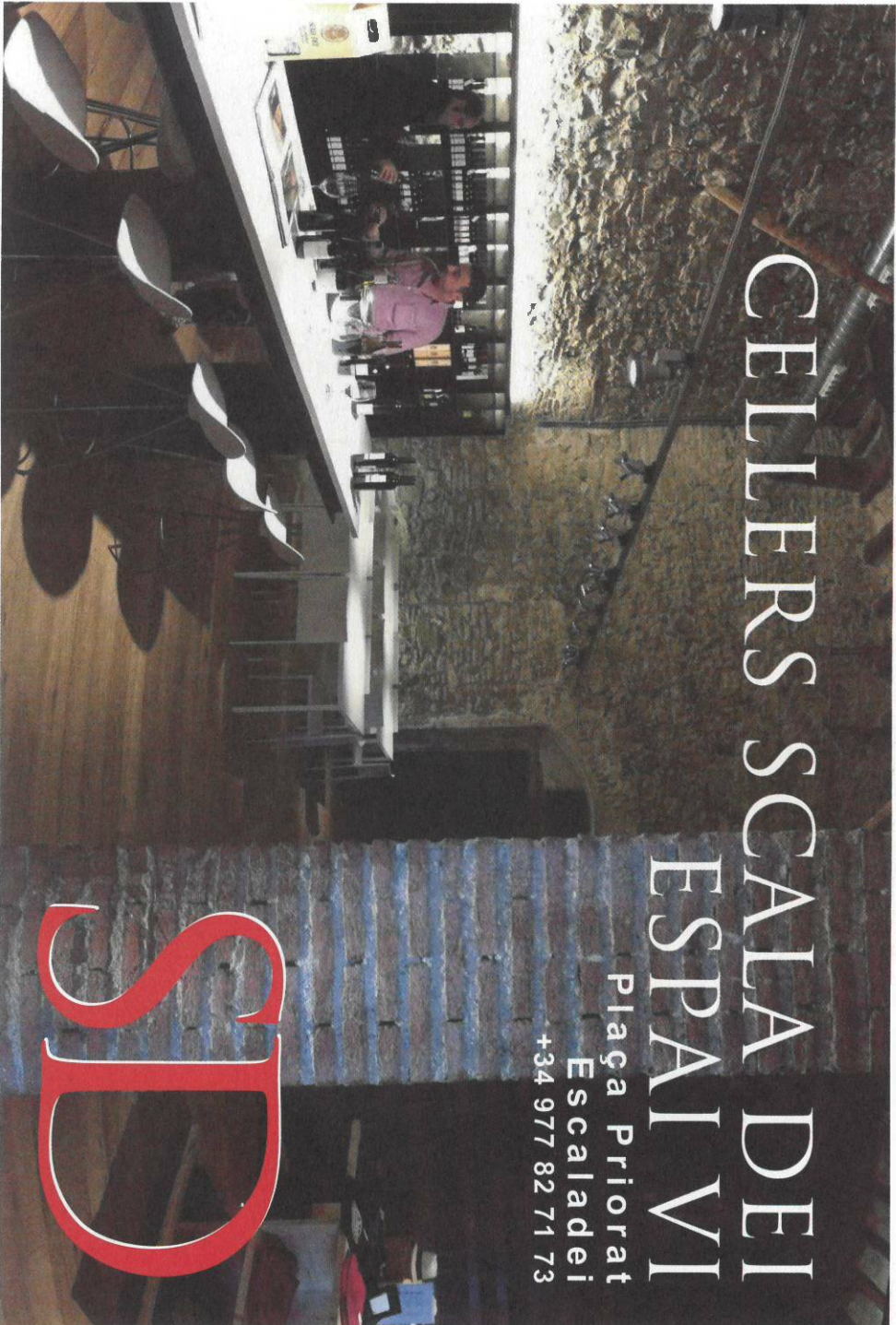
Mas del Mustardo.

Ctra de La Morera km. 3,2

43361-La Morera de Montsant

Mòbil: 663456696

info@ametller.com

CELLERS SCALA DEI ESPAI VI

Plaça Priorat
Escaladei
+34 977 82 71 73

SD